

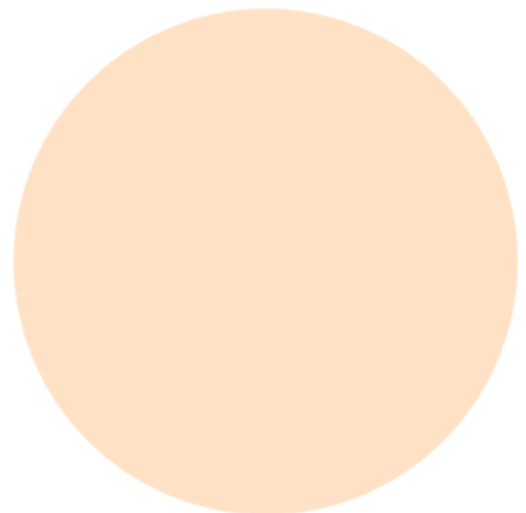

Sosiaalipalvelujen luokitus

Soveltamisopas

12.10.2011, versio 1.0

Maarit Laaksonen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Jarmo Kärki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Antero Lehmuskoski, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Versio	Päiväys	Kohdat	Muutoksen sisältö	Tekijät
0.9	16.9.2011	kaikki	Atj-versio	ML, AL, JK
0.98	28.9.2011		Jory-versio	ML

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Sosiaalipalvelujen luokitus.....	5
1.2	Oppaan laatimisprosessi	7
1.3	Soveltamisoppaan rakenne	7
1.4	Keskeiset käsitteet	8
2	Sosiaalipalvelujen luokituksen suhde muihin julkishallinnon luokituksiin.....	10
2.1	Sosiaalipalvelujen luokituksen ja Terveysalan palveluluokituksen rajapinnat.....	10
2.2	Sosiaalipalvelujen luokituksen ja Terveyssozialityön nimikkeistön rajapinnat.....	11
2.3	Sosiaalipalvelujen luokituksen ja arkistolaitoksen tehtäväluokituksen rajapinnat	12
2.4	Sosiaalipalvelujen luokituksen ja Sosiaalihuollon hoitoilmoituksen rajapinnat	12
2.5	Sosiaalipalvelujen luokitus ja Asiakaskohtaisen sosiaalityön kohde- ja toimintoluokitusten rajapinnat	15
3	Sosiaalipalvelujen luokitseminen	16
3.1	Sosiaalipalvelujen luokittamisen yleinen malli	16
3.2	Palvelutehtäväluokituksen käyttö	17
3.3	Sosiaalipalvelua ja toteutustapaa kuvaavien luokitusten käyttö	19
3.4	Sosiaalihuollon palveluprosessien luokitus	22
4	Asiakirjojen yksilöinti Sosiaalipalvelujen luokituksen avulla	24
4.1	Adoptioeuvonta	24
4.2	Isyyden selvittäminen	25
4.3	Kasvatus- ja perheneuvonta	25
4.4	Kehitysvammaisten erityishuolto	26
4.5	Kotipalvelut.....	27
4.6	Kotouttaminen	29
4.7	Lapsen elatusavun vahvistaminen.....	30
4.8	Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen	30
4.9	Lasten päivähoito	31
4.10	Lastensuojelu.....	32

4.11	Omaishoidon tuki	35
4.12	Perheasioiden sovittelu	37
4.13	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen	37
4.14	Puolison elatusavun vahvistaminen	38
4.15	Päihdehuolto.....	39
4.16	Sosiaaliasiamiestoiminta.....	40
4.17	Sosiaalinen luototus	41
4.18	Toimeentulotuki.....	42
4.19	Vammaispalvelut	43
4.20	Vammaisten henkilöiden työllisyyden hoito.....	44
4.21	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut.....	45
5	Palvelutehtävien organisointi kunnissa	48
5.1	Esimerkki 1: "Aikuissosiaalityö"	48
5.2	Esimerkki 2: "Vanhuspalvelut"	49
5.3	Esimerkki 4: "Lapsiperhepalvelut"	50
5.4	Esimerkki 5: "Lastenvalvojan tehtävät"	50
6	Esimerkkejä sosiaalipalvelujen luokituksen soveltamisesta	52
6.1	Sosiaalipalvelujen luokituksen soveltamisesta yleisesti.....	52
6.2	Sosiaalipalvelujen luokituksen arviointia.....	54
6.3	Eteva-kuntayhtymän palvelutuotteiden ja sosiaalipalvelujen luokituksen yhteensovittaminen.....	58
6.4	Helsingin sosiaaliviraston palveluluokituksen ja sosiaalipalvelujen luokituksen yhteensovittaminen.....	62
7	Sosiaalipalvelujen luokituksen kehittämistarpeet	66
8	Lähteet.....	67

1 Johdanto

Sosiaalihuollon tehtävien ja palvelujen luokitustyö toteutettiin osana Sosiaalialan tietoteknologiahanketta (Tikesos-hanke) vuosina 2009–2011. Luokitustyö toteutettiin Sanastokeskus TSK:n, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Itä-Suomen yliopiston ja Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (ISO) yhteistyönä. Työskentelyn ensimmäisen vaiheen tuloksena julkaistiin Sosiaalipalvelujen luokituksen sanaston v. 0.98, "Sosiaalipalvelujen luokitus: asiakas-kohtaisen sosiaalihuollon tehtävien, palvelujen ja prosessien luokitukset" -dokumentti sekä varsinainen Sosiaalipalvelujen luokitus (v. 0.98) taulukkomuodossa. Luokitustyötä jatkettiin ensimmäisten julkaisujen jälkeen ja tämä dokumentti osaltaan tarkentaa aiempia luokitusta koskevia julkaisuja. Kaikki luokitustyötä koskeva aineisto on saatavilla osoitteessa www.tikesos.fi/aineistot.

Jotta sosiaalipalvelujen luokitusta pystytään hyödyntämään käytännössä, tarvitaan ohjeistusta luokituksen käytöstä eri palvelutehtävissä. Käsillä oleva dokumentti on laadittu vastaamaan tähän tarpeeseen. Tässä soveltamisoppaassa kuvataan eri palvelutehtävien, sosiaalipalvelujen, palveluprosessien ja toteutustapojen käyttöä. Sosiaalipalvelujen luokituksen käytön tueksi on laadittu myös Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto, joka sisältää käsitelmäritelmät kaikista luokituksessa esiintyvistä käsitteistä.

1.1 Sosiaalipalvelujen luokitus

Sosiaalipalvelujen luokitus on laadittu osana sosiaalihuollon tietoteknologian kansallista kehittämistyötä. Kansallisen kehittämistyön tarkoituksena on ollut ensisijaisesti yhdenmukaistaa sosiaalihuollon asiakastiedon sisältöjä, rakenteita ja hallintaa. Kehittämistyössä keskeisenä osana on ollut sosiaalihuollon sähköisen arkiston toteutusmallin selvittäminen, toimintaperiaatteiden tunnistaminen ja arkiston käyttöön liittyvien keskeisten määritysten laatiminen. Sosiaalipalvelujen luokitus laadittiin yhdenmukaistamaan tapoja jäsentää sosiaalihuollon tehtäviä, palveluja ja toimintaprosesseja.

Sosiaalihuollon asiakastiedon hallinnan ja kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden kehittämisen näkökulmasta tunnistettiin kolme tarvetta sosiaalihuollon tehtävien ja palvelujen luokittelemiselle, jotka olivat

1. tarve yhdenmukaistaa kansallisella tasolla asiakirjojen ryhmittelyn periaatteet,
2. tarve yhdenmukaistaa kansallisella tasolla sosiaalihuollon henkilörekisterien muodostumisen periaatteet ja
3. tarve yhdenmukaistaa kansallisella tasolla asiakastiedon käytön perusteet.

Ensimmäinen tarve liittyy kansallisen ja keskitetysti toteutettavan sähköisen arkiston käyttöön. Sosiaalihuollossa syntyvät asiakaskohtaiset ja kansalliseen tietovarastoon arkistoitavat asiakasasiakirjat on pystyttävä ryhmittelemään tehtävien mukaisesti siten, että arkistosta on mahdollista hakea tiettyyn sosiaalihuollon palvelutehtävään ja tarvittaessa tarkemmin tiettyyn sosiaalipalveluun liittyviä asiakirjoja. Mitä tarkemmin hakua pystytään rajaamaan tiettyihin palveluihin, sen paremmat edellytykset on huolehtia tietosuojan toteutumisesta. Asiakirjat tulee voida ryhmitellä eri palvelujen mukaan kansallisesti yhtenäisellä tavalla. Lisäksi ryhmitteilyn periaatteet tulee olla kaikkien arkistoa käyttävien tahojen osalta samat, jotta tieto on ylipääntään löydettävissä toiselle toimijalle.

Toinen tarve liittyy sosiaalihuollon tehtäväkohtaisiin henkilörekistereihin. Henkilörekisterien muodostamista ohjaava periaate on loogisen rekisterin käsite, jolla tarkoitetaan sitä, että käyttötarkoituksensa perusteella yhteenkuuluvat henkilötiedot tallennetaan samaan rekisteriin. Hyödyntämällä kansallista sosiaalipalvelujen luokitusta voidaan kaikkien rekisterinpitäjien henkilörekisterit toteuttaa yhdenmukaisella tavalla. Näin kaikkien sosiaalihuollossa muodostettavien henkilörekisterien määrätymisen periaatteet ja rekisterirajat olisivat samat rekisterinpitäjistä riippumatta. Tämä lisää muun muassa asiakkaan oikeusturvaa ja yhdenmukaistaa asiakastiedon käyttöä sosiaalihuollossa.

Tarve yhdenmukaistaa asiakastiedon käytön periaatteita liittyy käytöhallinnan määrittelyihin. Keskitetyn tietovarannon käyttö edellyttää, että arkaluontoisten sosiaalihuollon asiakastietojen käyttö on tarkoin määritelty ja että asiakastietojen käyttöä hallitaan erityisesti käyttäjäoikeuksien avulla. Vaikka sosiaalihuollon työntekijöiden käyttöoikeuksien hallinta tapahtuukin hajautetusti arkistoa käyttävien organisaatioiden sisällä, voidaan tiedon käytön periaatteita yhdenmukaistaa sitomalla käyttöoikeuksien hallinnan periaatteet palvelutehtäviin, sosiaalihuollon palveluprosesseihin tai yksilöityihin sosiaalipalveluihin. Periaatteena on, että työntekijän saamat käyttöoikeudet vastaavat tarkasti hänen työtehtäviään ja niiden edellyttämiä tietotarpeita. Tilanteen mukaan käyttöoikeudet voidaan määritellä joko palvelutehtäväkohtaisesti tai tarkemmin kattamaan vain tietyt sosiaalipalvelut työntekijän organisaatiossa. Periaatteessa on mahdollista määritellä käyttöoikeus myös hyvin suppeasti koskemaan vain tietyissä palveluprosesseissa syntyneitä tietoja tai tiettyjä asiakirjatyyppejä, joita tietyssä sosiaalipalvelussa syntyy. Tiedonsaantioikeuksien perusteella käyttöoikeus voi muodostua myös laajemmaksi koskemaan myös muiden rekisterinpitäjien tiettyissä palvelutehtävässä tallentamia asiakirjoja. Esimerkiksi toimeentulotuen myöntämisessä on tarpeellista tarkistaa, onko asiakas saanut toimeentulotukea toisesta kunnasta.

Kansallisen sosiaalihuollon sähköisen arkiston näkökulmasta sosiaalipalvelujen luokituksella halutaan osaltaan varmistaa, että asiakastiedot ovat mielekkäällä ryhmittelyllä haettavissa tietokannasta. Henkilörekisterien näkökulmasta tiedoilla tulee olla looginen ryhmittelytapa. Tiedon käytön näkökulmasta tavoitteena on varmistaa, että sosiaalihuollon ammatillaiset pääsevät käsiksi niihin asiakirjoihin, joihin heillä on oikeus tehtävän toteuttamisen sallimissa rajoissa. Sosiaalipalvelujen luokituksella halutaan helpottaa tiedon löydettävyyttä, ja luokittelua voidaan käyttää asiakirjan hakemisessa arkistosta hakuparametrina.

Asiakirjahallinnon eri tehtävien lisäksi Sosiaalipalvelujen luokitusta voi hyödyntää myös sosiaalihuollon palvelujen kuvauksissa. Sekä julkiset että yksityiset sosiaalipalvelujen tuottajat voivat hyödyntää sitä esimerkiksi kansalaisille tai palvelujen tilaajille kohdentamissaan palvelukuvauksissa. Edellä mainittujen käyttötarkoitusten lisäksi luokitus on tarkoitettu käytettävä-

väksi myös sosiaalihuollon palveluyksikkörekisterissä kuvaamaan kunkin yksikön palvelutautantoa.

1.2 Oppaan laatimisprosessi

Sosiaalipalvelujen luokituksen käyttöä kuvaavan soveltamisoppaan ovat laatineet Maarit Laaksonen ja Jarmo Kärki Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta sekä Antero Lehmuskoski Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Oppaassa esitettyjen soveltamisesimerkkien laatimisessa on tehty yhteistyötä Eteva-kuntayhtymän ja Helsingin sosiaaliviraston tietohallinnon kanssa.

Soveltamisopasta laadittaessa on hyödynnetty kuntatoimijoilta erilaisten esitysten yhteydessä ja Tikesos-työpajasta (15.10.2010) saatua palautetta. Työpajassa hyödynnettiin Interactive presenter -äänestylaitteistoa, jonka avulla osallistujilta kysyttiin Sosiaalipalvelujen luokituksen sisältöihin, käyttöön ja hyödyntämiseen liittyviä kysymyksiä. Vastauksia on hyödynnetty luokitustyössä ja tässä dokumentissa.

Tikesos-työpajan lisäksi Sosiaalipalvelujen luokitusta on esitelty vuosina 2010–2011 muun muassa STM:n asettamassa Asiakastietojärjestelmät -asiantuntijatyöryhmässä (2.3.2010), Mäntsälässä (5.3.2010), THL:n asettamassa Terveysalan palveluluokituksen asiantuntijatyöryhmässä (12.3.2010 ja 22.10.2010), Kuopiossa (24.3.2010), Kouvolassa (6.4.2010), Tikesos-hankkeen johtoryhmässä (12.4.2010), THL:n tilastointiryhmässä (5.5.2010), Terveidenhuollon atk-päivillä (25.5.2010 ja 17.5.2011), Sosiaali- ja terveydenhuollon tietotekniikan ja tiedonhallinnan tutkimuspäivillä (27.5.2010), Koodistopalvelun johtoryhmässä (7.6.2010), Sosiaalialan osaamiskeskuspäivillä (25.8.2010), Iisalmessa (Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymä, 2.8.2010), Kajaanissa (Kainuun maakunnan sote-kuntayhtymä 4.10.2010), THL:n asettamassa Sosiaalityön luokitusten asiantuntijatyöryhmässä (13.10.2010), Tapas-hankkeelle (22.10.2010), Tieto oy:n asiantuntijatyöryhmässä (20.1.2011), Sosiaalialan asiantuntijapäivillä (16.3.2011) ja Sosiaalihuoltolain uudistamistyöryhmissä (7.2. ja 10.2.2011). Tätä opasta kirjoitettaessa on otettu huomioon luokituksesta saatu palaute, jota näissä ryhmissä ja tapahtumissa on annettu.

1.3 Soveltamisoppaan rakenne

Soveltamisoppaan toisessa pääluvussa kuvataan Sosiaalipalvelujen luokituksen suhdetta muihin olemassa oleviin luokituksiin, jotka vaikuttavat sosiaalihuollon toimintaan ja asiakirjahallintoon. Luvun tarkoitus on kuvata sosiaalipalvelujen luokituksen sijoittumista osana julkishallinnon muita luokituksia.

Kolmannessa pääluvussa kuvataan Sosiaalipalvelujen luokituksen yleinen malli ja luokitusperheeseen kuuluvien luokitusten erilaisia käyttökohteita ja luokitteluperiaatteita. Luvun tarkoitus on tarkentaa eri luokitusten hyödyntämistapoja sekä yksittäisinä luokituksinaan että luokitusperheenä.

Eri palvelutehtävien, sosiaalipalvelujen ja toteutustapojen yhdistämisestä annetaan esimerkkejä palvelutehtävittäin luvussa neljä. Luvun tarkoituksena on selkeyttää luokituksen mahdolli-

suuksia kuvata nykyistä palvelutuotantoa eri palvelutehtävissä. Luvussa 4 kuvattu palvelujen käyttö palvelutehtävittäin on kuvattu myös matriisin avulla dokumentin liitteessä 1 (Liite 1: Palvelut tehtävittäin).

Luvussa viisi kuvataan esimerkkeinä muutamien, nykyisin yleisesti käytössä olevien, käsitteiden yhteensovittamista Sosiaalipalvelujen luokitukseen ja päinvastoin. Pääluvussa kuusi kuvataan sosiaalipalvelujen käyttöä ja soveltamista aiempaa tarkemmalla tasolla kahden esimerkin avulla sekä palvelun tuottajan että palvelun järjestäjän näkökulmista.

1.4 Keskeiset käsitteet

Tähän lukuun on koottu tämän dokumentin ja sosiaalipalvelujen luokituksen keskeiset käsitteet.

Sosiaaliala on erikoisala, joka on keskittynyt yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välisissä suhteissa esiintyviin ilmiöihin. Sosiaalialaa voidaan tarkastella toimialana tai tutkimus-, kehittämis- ja koulutusalanana. (Lehmuskoski & Kuusisto-Niemi 2008, 16)

Sosiaalihuolto on viranomaisten organisoima toiminta, jonka tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan jäsenille riittävät sosiaalipalvelut ja niihin kuuluva taloudellinen tuki (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011).

Sosiaalipalvelu on palvelu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan sosiaalista hyvinvointia ja toimintakykyä sekä ehkäistä, vähentää ja poistaa sosiaalisia ongelmia. Kunnan on järjestettävä palveluperusteissa asetetut sosiaalipalvelut. Sen lisäksi kunta voi harkintansa mukaan järjestää muitakin sosiaalipalveluja asukkailleen. Sosiaalipalvelut ovat asiakaskohtaisia, joten ne on tarkoitettu tietyille sosiaalihuollon asiakkaalle tiettyyn palvelutarpeeseen. Sosiaalipalvelujen toteuttamista voidaan kuvata sosiaalihuollon palveluprosesseina, ja yhteen sosiaalipalveluun voi kuulua yksi tai useampi sosiaalihuollon palveluprosesseja. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

Sosiaalihuollon palvelutehtävä on palveluperusteessa kunnalle asetettu tehtävä sosiaalipalvelujen ja niihin kuuluvan taloudellisen tuen järjestämiseksi (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011). Sosiaalihuollon palvelutehtävien palveluperusteina ovat sosiaalihuollon yleis- ja erityislait.

Toteutustapa on tapa, jolla sosiaalipalvelu järjestetään sosiaalihuollon asiakkaalle. Toteutustavat liittyvät tiettyyn sosiaalihuollon palvelutehtävään. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

Palvelunantaja on toimija, joka saa aikaan palveluja järjestämällä tai tuottamalla niitä. Sosiaalihuollossa palvelunantajia ovat palvelunjärjestäjät tai palveluntuottajat. Palvelunjärjestäjä ja palveluntuottaja voivat olla joko sama toimija tai eri toimijoita. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

Palvelunjärjestäjä on palvelunantaja, joka vastaa palvelujen toteuttamisesta ja niihin liittyvistä kustannuksista. Sosiaalihuollossa palvelunjärjestäjä on kunta, kuntayhtymä tai valtio. Palve-

lunjärjestäjällä on tiettyyn palveluun liittyen yleinen tai erityinen palvelujen järjestämisvelvollisuus. Palvelunjärjestäjäorganisaatio voi toimia myös palveluntuottajana. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

Palveluntuottaja on palvelunantaja, joka tuottaa palveluja. Sosiaalihuollossa palveluntuottajana voi toimia palvelunjärjestäjän toimintayksikkö tai palvelunjärjestäjän toimeksiannosta yksityinen palveluntuottaja. Sosiaalihuollon ulkopuolella tuotetaan yksityisiä sosiaalipalveluja myös ilman palvelunjärjestäjän toimeksiantoa esimerkiksi vanhuksille. Palveluntuottaja voi olla organisaatio, toimintayksikkö tai yksittäinen henkilö. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

Sosiaalihuollon ammattihenkilö on henkilö, jolla on sosiaalihuollon työtehtävien suorittamiseen vaadittava pätevyys. Sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on yleensä oltava työtehtäviin vaadittu koulutus. Kelpoisuudesta sosiaalihuollon ammatillisiin tehtäviin säädetään laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005). (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

2 Sosiaalipalvelujen luokituksen suhde muihin julkishallinnon luokituksiin

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa käsitellään usein yhtenä kokonaisuutena, vaikka näiden toimialojen toimintatapa, toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja toimintaympäristö eroavat toisistaan. Sosiaali- tai terveydenhuoltoa kehitettäessä on tärkeää arvioida toisen toimialan ratkaisuja myös toisen toimialan toimintaan. Tätä kehitysjatusta on pidetty tärkeänä sosiaalihuollon kansallisessa tietoteknologian kehittämistyössä, jossa terveydenhuolto on nostettu tärkeimmäksi sosiaalihuollon rajapintaan liittyvistä toimialoista. Terveysalan palveluluokituksen lisäksi sosiaalipalvelujen luokituksen kehitystyössä on nähty tärkeänä selkeyttää palveluluokituksen suhdetta Terveys- ja sosiaalihuollon nimikkeistöön, arkistolaitoksen tehtäväluokitukseen, Sosiaalihuollon hoitoilmoitukseen sekä Asiakaskohtaisen sosiaalihuollon kohde- ja toimintoluokituksiin.

2.1 Sosiaalipalvelujen luokituksen ja Terveysalan palveluluokituksen rajapinnat

Palveluluokitus 2008 – terveysalan palvelut on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen omistama terveyspalveluja kuvaava ja jäsentävä kansallinen nimikkeistö. Se käsittää terveysalan asiakas- ja potilaspalvelujen lisäksi oheis- ja tukipalvelujen kuvaukset. Terveysalan palveluluokitus on rakenteeltaan neliportainen luokitus, jonka hierarkian muodostavat palvelulajit, palveluryhmät, palvelut ja palveluluokat (ks. taulukko 1). Luokituksessa on 15 palvelulajia. Kuhunkin luokiteltuun palveluun on mahdollista liittää tarkenteita, kuten palvelun toteutusympäristö, palvelun kohderyhmä ikäkausittain ja palvelukohderyhmän sukupuoli. Luokitus on tarkoitettu palvelun tuottajan palvelutarjonnan kuvaamiseen ja palvelun hakijan palveluhakuun. (Ojala & Nurmi-Koikkalainen 2009, 11–16)

Taulukko 1: Esimerkki Terveysalan palveluluokituksen hierarkiasta.

Hierarkia-taso	Palvelulaji	Palveluryhmä	Palvelu	Palveluluokka
Lyhenne	A	AB	ABI	ABI001
Palvelu-termi	Hätä- ja kriisipalvelu	Sosiaali- ja terveysalan hätä- ja kriisipuhelinpalvelu	Infektioeuvonta <hätä- ja kriisipuhelinpalvelu>	Veri-altistusten jälkeinen hoito-ohjepalvelu

Terveysalan palveluluokituksen asiantuntijatyöryhmä ja sosiaalipalvelujen luokitusta laatinut ryhmä on käynyt keskustelua luokitusten yhteensovittamisen mahdollisuuksista. Lähtökohtana

keskustelulle oli ajatus yhtenäisestä sosiaali- ja terveyspalvelujen luokituksesta, joka toimisi kaikkien toimialan sisältämien palvelujen yhteisenä jäsenyyksenä. Yhdistämistyön suurimmaksi haasteeksi muodostui se, että luokitusten käyttötarkoitukset ja luokitteluperiaatteet eroavat jonkin verran toisistaan. Molempia luokituksia on tarkoitettu käytettäväksi organisaatioiden palvelutarjonnan kuvaamiseen. Sosiaalipalvelujen luokituksen yksi keskeisimmistä käyttötarkoituksista on kuitenkin asiakirjallisen tiedon hallinta, ja sen ylin taso on laadittu siten, että se toimii sosiaalihuollon tehtävuokituksena asiakirjahallinnossa. Sosiaalipalvelujen järjestämistä ja tuottamista ohjaavat erityislait asettavat kunnille laajan joukon tehtäviä, jotka on valittu luokittelun lähtökohdaksi. Terveysalan palveluluokituksen luokitushierarkian muodostamisessa lähtökohdana on sen sijaan ollut asiakkaiden tarve löytää palveluja ja palvelutarpeeseen liittyvä kompetenssi (Ojala & Nurmi-Koikkalainen 2009, 11). Tämä näkyy luokituksen ylimmän hierarkiatason käsitteiden valinnassa. Terveystenhuollon tehtävuokituksen laatiminen on ollut palvelujen luokittelusta erillinen prosessi.

Jotta luokitukset olisi järkevää yhdistää samaan rakenteeseen, vähintäänkin niiden ylin taso pitäisi saada yhdistettyä tasapainoiseksi rakenteeksi. Keskustelujen lopputuloksena todettiin, että sosiaali- ja terveysalan palveluihin liittyviä käsitteitä on lähestytty luokittelutyössä hyvin erilaisista näkökulmista ja erilaisin luokitteluperustein, minkä seurauksena on toisistaan merkittävästi poikkeavat luokitusrakenteet. Tämän vuoksi luokitusten yhdistämistä ei nähty mielekkääksi. Luokituksia joudutaan siksi käyttämään rinnakkain palvelujen kuvaamisessa eikä toimialan kaikille palveluille ole toistaiseksi yhteistä jäsenyystapaa.

2.2 Sosiaalipalvelujen luokituksen ja Terveyssosealalityön nimikkeistön rajapinnat

Suomen Kuntaliitto ja Terveyssosealalityöntekijät ry ovat laatineet terveydenhuollossa tehtävän sosiaalityön nimikkeistön, joka valmistui vuonna 2007. Terveyssosealalityön nimikkeistö on tarkoitettu terveyssosealalityöntekijöiden palvelujen dokumentoinnin ja sähköisen potilaskertomuksen rakenteisen kirjaamisen työvälineeksi. Se yhtenäistää terveyssosealalityöntekijöiden käsitteiden käyttöä ja termistöä. Nimikkeistöä käytetään myös terveyssosealalityöntekijöiden palvelujen ja työn tilastoinnissa, palvelujen tunnistamisessa sekä terveyssosealalityön ammattiin orientoitumisessa. Lisäksi se toimii palvelujen tilaajien ja yhteistyökumppaneiden tietolähteenä. Nimikkeistö on tarkoitettu julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestöjen käyttöön. (Koodistopalvelu 2011)

Terveyssosealalityön nimikkeistö ja Sosiaalipalvelujen luokitus kuvaavat kahta erilaista toimintaympäristöä. Terveyssosealalityön nimikkeistö kattaa terveydenhuollossa tapahtuvan sosiaalityön palveluja, jotka kuuluvat terveydenhuollossa olevien potilaiden hoitokokonaisuuteen. Sosiaalipalvelujen luokitus puolestaan kuvaa sosiaalihuollon toimintaa viranomaistoimintana ja niitä palveluja, joita kunta on velvollinen järjestämään asukkailleen. Terveystenhuollossa tapahtuva sosiaalityö ei ole viranomaistoimintaa, ja siksi Sosiaalipalvelujen luokituksessa kuvattavat palvelutehtävät tai palvelut eivät kata terveyssosealalityön toimintaympäristöä. Sosiaalipalvelujen luokituksen työryhmän ja Terveyssosealalityön nimikkeistöstä vastaavan tahon yhteistyöneuvotteluissa todettiin, että nämä luokitukset pidetään erillään, koska ne kuvaavat eri toimintoja ja vastaavat erilaisiin tarpeisiin.

2.3 Sosiaalipalvelujen luokituksen ja arkistolaitoksen tehtävälukituksen rajapinnat

Sosiaalipalvelujen luokituksesta vastaava Tikesos-työryhmä on tehnyt yhteistyötä arkistolaitoksen kanssa sähköisen arkistonmuodostussuunnitelmassa (eAMS) tarvittavan Sosiaalihuollon tehtävälukituksen ja Sosiaalipalvelujen luokituksen yhteensovittamiseksi. eAMSia koskeva ohjeistus on saatavissa KuntaIT:n verkkoportaalista ja tässä luvussa kuvataan vain yleisesti näiden kahden eri luokituksen yhteyksiä.

Arkistomuodostussuunnitelmassa asiakirjallisen tiedon syntyminen kontekstualisoidaan tehtävälukituksen avulla. Kun asiakirja luodaan, siihen täytyy liittää (meta)tieto tehtävästä, jossa se luodaan. Lisäksi asiakirjaan liitettävä (meta)tieto prosessista, jossa se luodaan. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakirjan syntyminen täytyy liittää sekä tehtävään että prosessiin, jossa asiakirja syntyy. Siirryttäessä sähköiseen toimintaympäristöön asiakirjallisen tietoa hallitaan sen elinkaaren eri vaiheissa metatietojen avulla. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen metatiedot on kuvattu osana Tikesos-työtä ja ne on saatavilla hankkeen verkkosivuilta www.tikesos.fi.

Arkistolaitoksen sosiaalihuollon tehtävälukituksessa on huomioitu myös muun kuin yksilökohtaisen asiakastiedon syntyminen. Tällaista tietoa ovat muun muassa palvelujen valvontaan liittyvät tiedot, erilaiset ohjeet ja toimintasuunnitelma. Tästä syystä arkistolaitoksen tehtävälukitus on laajempi kuin Sosiaalipalvelujen luokituksen Palvelutehtävä-luokitus mutta ensimmäisen tason luokitus on yhteensopiva Sosiaalipalvelujen luokituksen palvelutehtävä -luokituksen kanssa.

2.4 Sosiaalipalvelujen luokituksen ja Sosiaalihuollon hoitoilmoituksen rajapinnat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää sosiaalihuollon palvelun tuottajilta vuosittain tilastotietoja. Yksi laajimmista kuntien, kuntayhtymien ja yksityisten palveluntuottajien sosiaalihuollon asiakkaita koskevista tilastokeruista on hoitoilmoitus. Sosiaalihuollossa hoitoilmoituksilla kerätään tietoja laitoshoidosta ja asumispalveluista. Kerättäviä tietoja ovat muun muassa asiakkaiden tunnistetiedot, ikä, sukupuoli, kotikunta, hoidossa oloaika, aikaisempi hoitopaikka ja jatko-hoitopaikka, hoitoon tulon syy, hoidon tarve ja tarkoituksenmukainen hoitopaikka. Laitoshoidossa ja ympärivuorokautisessa asumispalvelussa hoidetuista asiakkaista tehdään sekä hoidon päättymisilmoitukset että asiakaslaskenta. Sen sijaan ei-ypärivuorokautista asumispalvelua käyttävistä henkilöistä tehdään pelkästään asiakaslaskenta. Lastensuojelulaitokset, lasten ja nuorten perhekodit, toimeksiantosopimukseen perustuva perhehoito tai päihdehuollon asumispalveluyksiköt eivät kuulu hoitoilmoituksen piiriin. (Hilmo 2010, 12–15)

Sosiaalipalvelujen luokituksen laatimisen yhteydessä on tehty yhteistyötä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa Sosiaalihuollon hoitoilmoituksen tietoja ylläpitävien tahojen kanssa. Sosiaalihuollon hoitoilmoitus luokitus, eli Sosiaalihilmo, on THL:n ylläpitämä kansallinen rekisteri. Hoitoilmoitus tiedonkeruu pitää sisällään erilaisia tietoja, joita kerätään kansallisesti. Osassa kerättävistä tiedoista tiedon ilmoitustapa on luokitus. Hoitoilmoitustietojen keruu perustuu lakiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008), lakiin Stakesin tilastotoimesta

(409/2001) ja lakiin (556/1989) ja asetukseen (774/1989) terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä.

Sosiaalipalvelujen luokituksen ja SosiaaliHilmo-tietojen yhteensovittamista kokeiltiin. Sosiaalipalvelujen luokitukselle ja SosiaaliHilmolle keskeinen rajapinta luokitus on hoitoilmoituksen Palveluuala-luokitus ja Jatkoahoito-luokitus. Kokeilun lopputuloksena saatiin muodostettua alla olevat taulukot (Taulukko 2 ja Taulukko 3), joista nähdään kuinka SosiaaliHilmon tiedot ovat löydettävissä Sosiaalipalvelujen luokituksesta. Taulukko osoittaa myös ne SosiaaliHilmon luokat, jotka *eivät ole* saatavilla Sosiaalipalvelujen luokituksen kautta. Suurin haaste luokitusten yhdistämisessä on se, että sosiaalipalvelujen luokitus ei kuvaa kohderyhmää, jolloin esim. ”dementoitunut palvelun käyttäjä” (vrt. dementoituneen laitoshoidon) pitäisi saada muuta kautta. Tähän yksi vaihtoehto olisi käyttää lisäattribuuttina jonkinlaista kohderyhmäluokitusta. Tällaista ei ole kuitenkaan toistaiseksi saatavilla tähän tarpeeseen.

Taulukko 2: Sosiaalihilmon palveluuala luokitus vs. sosiaalipalvelujen luokitus

Sosiaalihilmo: Palveluuala	Sosiaalipalvelujen luokitus	
	Palvelutehtävä	Sosiaalipalvelu
31 Vanhainkoti	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	laitoshoido
32 Ympäri vuorokautinen vanhusten palveluasuminen	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palveluasuminen
33 Dementoituneen laitoshoido	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	laitoshoido
34 Dementoituneen tehostettu eli ympäri vuorokautinen palveluasuminen	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palveluasuminen
41 Kehitysvammahuolto/keskuslaitos, muut laitoshoido	Kehitysvammaisten erityishuolto	laitoshoido
42 Kehitysvammahuolto/autettu asuminen	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palveluasuminen
43 Kehitysvammahuolto/ohjattu asuminen	Kehitysvammaisten erityishuolto	osavuorokautinen palveluasuminen
44 Kehitysvammahuolto/tuettu asuminen	Kehitysvammaisten erityishuolto	tukiasuminen
5 Päihdehuolto	Päihdehuolto	laitospalvelu (toteutustapa)
6 Kuntoutuslaitos	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	laitoshoido
81 Palveluasuminen	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	osavuorokautinen palveluasuminen
82 Psykiatrian asumispalveluyksikkö, ei ympäri vuorokautinen	sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	osavuorokautinen palveluasuminen
84 Ympäri vuorokautinen palveluasuminen (alle 65v.)	sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palveluasuminen, ikätieto hetun perusteella
85 Ympäri vuorokautinen hoito psykiatrisessa palveluyksikössä	sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palveluasuminen

Toinen Sosiaalihilmon luokitus, johon sosiaalipalvelujen luokituksen soveltuvuutta testattiin, oli Jatkoahoito-luokitus. Jatkoahoito-luokitusta tarvitaan, jotta asiakkaan palveluketju saataisiin selville. Tässä luokitusten yhteensovittamisessa haasteeksi nousi se, että sosiaalipalvelujen

luokituksessa ei ole luokiteltu terveydenhuollon palveluja, jolloin terveydenhuollon palveluyksiköitä koskevat kohdat Jatkohoito-luokituksessa eivät löydy sosiaalipalvelujen luokituksesta.

Taulukko 3: Sosiaalipalvelujen luokitus vs. Sosiaalihilmon jatkohoito-luokitus.

Sosiaalihilmo: Jatkohoito	Sosiaalipalvelujen luokitus	
	Palvelutehtävä	sosiaalipalvelu
1 LAITOSHOITO		
11 Sairaala	<i>tieto ei saatavilla sosiaalipalvelujen luokituksesta</i>	
12 Terveyskeskus	<i>tieto ei saatavilla sosiaalipalvelujen luokituksesta</i>	
13 Vanhainkoti	sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	laitoshoito
14 Kehitysvammalaitos	kehitysvammaisten erityishuolto	laitoshoito
15 Päihdehuollon laitos	Päihdehuolto	laitospalvelu (toteutustapa)
16 Kuntoutuslaitos	sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	laitoshoito
18 Muu laitoshoido	<i>tieto ei saatavilla sosiaalipalvelujen luokituksesta (jos viitataan terveydenhuollon laitokseen)</i>	
2 KOTI, KOTIHOITO ja PALVELUASUMINEN		
21 Kotihoito/ei-ympäri vuorokautinen palveluasuminen	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, Kotipalvelut	osavuorokautinen palveluasuminen, kotipalveluina annettavia sosiaalipalveluja, joita useita
22 Koti ilman säännöllisiä palveluja	<i>tieto ei saatavilla sosiaalipalvelujen luokituksesta</i>	
23 Vanhusten ympärivuorokautinen palveluasuminen	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palveluasuminen
24 Kehitysvammaisten autettu asuminen	kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palveluasuminen
27 Muu ympärivuorokautinen palveluasuminen	sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palveluasuminen
3 KUOLLUT	<i>tieto ei saatavilla sosiaalipalvelujen luokituksesta</i>	

Yhteensovittamisessa havaittiin ongelmia, joita ei pystytty yhteistyön puitteissa ratkaisemaan kestäväällä tavalla. Näistä yksi keskeinen syy on luokitusten eri käyttötarkoitukset. Hoitoilmoitustietoja ja tilastotietoja käytetään muun muassa annetun hoidon peittävyiden eli laitoshoidon johtavien sairauksien esiintyvyyksien analysointiin eri väestöryhmissä, laitoshoidon ja sitä korvaavan hoidon palvelurakenteen kuvauksessa, asiakkaiden ja potilaiden hoitoonohjausprosessien kuvaamisessa, potilasvirta- ja tuottavuusanalyysien pohjana sekä kansainvälisissä tilastoissa. Sosiaalipalvelujen luokituksella puolestaan yhdenmukaistetaan palvelukuvauksia ja asiakirjahallintoa. Sosiaalihilmissä ei siis varsinaisesti kuvata palveluita, kun taas Sosiaalipalvelujen luokituksessa se on yksi keskeisin tehtävä.

2.5 Sosiaalipalvelujen luokitus ja Asiakaskohtaisen sosiaalityön kohde- ja toimintoluokitusten rajapinnat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen omistamat Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokitukset nimeävät ja ryhmittelevät ammatillista sosiaalityötä ja sosiaalityön kohteena olevia ilmiöitä. Tämä suomalaista sosiaalityötä kuvaava luokitusjärjestelmä koostuu kahdesta erillisestä luokituksesta: sosiaalityöntekijän asiakaskohtaisesta toimintoluokituksesta ja asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokituksesta. Sosiaalityöntekijän asiakaskohtainen toimintoluokitus kuvaa niitä sosiaalityöntekijän toimintoja ja toimenpiteitä, joita hän tekee välittömässä vuorovaikutuksessa asiakkaansa kanssa. Asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokitus lajittelee puolestaan niitä asioita, ilmiöitä, tarpeita ja vaikeuksia ihmisen ja hänen ympäristönsä suhteessa, joihin sosiaalityöllä vaikutetaan. (Kärki 2007, 3)

Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokituksia voidaan käyttää asiakaskohtaisen sosiaalityön kuvaamiseen ja kirjaamiseen kaikissa organisaatioissa, joissa sosiaalityöntekijät tekevät asiakaskohtaista työtä. Niiden katsotaan soveltuvan erilaisten sosiaalityön toimintayksiköiden ja ammattilaisten oman työn seurantaan, suunnitteluun ja arviointiin. Luokitukset tarjoavat välineen yksittäisen sosiaalityön asiakkaan elämäntilanteiden kehityksen dynaamiseen kuvaamiseen ja seuraamiseen sosiaalityön prosessin aikana. Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokitukset on tarkoitettu palvelemaan niin paikallisia kuin valtakunnallisiakin tieto-, tilasto- ja tietämystarpeita. Nykyisin luokituksia käytetään ainoastaan paikallisesti muun muassa Vaasan kaupungin sosiaalitoimessa. (em.)

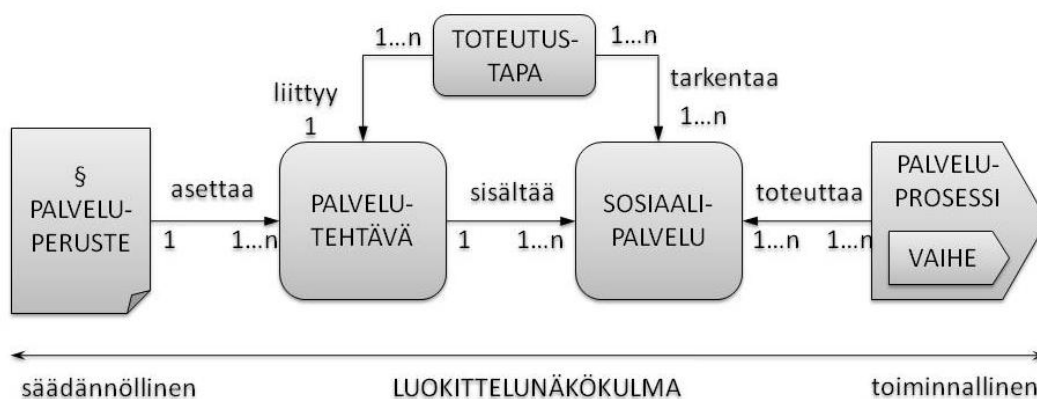
THL on asettanut Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokituksille asiantuntijatyöryhmän, jonka ensimmäinen toimikausi kesti huhtikuulle 2011 asti. Ryhmän päätehtävänä on toimia asiantuntijana luokitusten tulkinnassa, seurata ja edistää niiden käyttöä sekä päättää luokitusten muutoksista. Sosiaalipalvelujen luokitusta käsiteltiin syksyllä 2010 Sosiaalityön asiantuntijatyöryhmän kokouksessa. Ryhmässä todettiin, että Asiakaskohtaisen sosiaalityön ja Sosiaalipalvelujen luokitukset kuvaavat eri asioita. Palveluluokitusta käytetään metatietoina asiakasasiakirjojen hallinnassa. Sähköinen asiakasasiakirja tarvitsee tämän metatiedon sähköisessä arkistossa, jotta asiakirja ohjautuu oikein ja se voidaan arkistosta löytää. Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokitukset ovat puolestaan osa asiakasprosessin ammattilaiskirjaamista. Sosiaalityöntekijä kirjaa niiden avulla asiakastapahtumiaan: mihin työ kohdistui ja mitä asiakkaan asiassa tehtiin. Asiantuntijaryhmä totesi, että luokituksilla on selvä kytkös toisiinsa ja niiden rinnakkainen käyttö näyttäisi mahdolliselta. Käyttämällä luokituksia rinnakkain voitaisiin saada nykyistä tarkempi ja rikkaampi kuva asiakaskohtaisista sosiaalipalveluista ja sosiaalityöstä. Luokitukset tukevat ja edistävät sosiaalityön systemaattista dokumentointia, vertailukelpoisen tiedon tuottamista ja arviointia.

3 Sosiaalipalvelujen luokittelu

Sosiaalipalvelujen luokitus kattaa kaikki sosiaalilautakunnalle asetetut tehtävät, joiden tuottaminen on kunnan vastuulla. Tässä luokituksessa on mukana kaikki ne viranomaiselle asetetut tehtävät, jotka ovat Sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksen alaisia. Luokitus kattaa ne asiakaskohtaiset palvelut, joiden asiakas on yksittäinen juridinen henkilö. Luokituksessa ei ole ensisijaisesti huomioitu talouden ja toiminnan ohjauksen tarpeita. Luokituksessa ei myöskään ole huomioitu sosiaalityöhön oleellisesti kuuluvaa yhteisöllistä tai rakenteellista vaikuttamis- ja sosiaalityötä.

3.1 Sosiaalipalvelujen luokittelun yleinen malli

Sosiaalipalvelujen luokitus on luokitusperhe, joka koostuu neljästä erillisestä luokituksesta, joiden keskinäiset suhteet on määritelty. Kullakin Sosiaalipalvelujen luokituksen osaluokituksella on omat luokitteluperusteensa ja ne ryhmittelevät sosiaalihuollon toimintaa eri näkökulmista. Yhdessä käytettynä erilliset luokitukset täydentävät toisiaan ja muodostavat Sosiaalipalvelujen luokitus -kokonaisuuden, jonka avulla asiakirjallisten tietojen syntykonteksti pystytään kuvailemaan vaadittavalla tarkkuudella asiakirjahallinnon näkökulmasta. Kuvassa 1 on esitetty Sosiaalipalvelujen luokituksen sisältämien erillisten luokitusten suhteet toisiinsa. Kuvassa esitetään myös eri luokitusten luokitteluperusteet säädännöllisen ja toiminnallisen näkökulman jatkumona.

Kuva 1 Sosiaalipalvelujen luokituksen rakenne ja luokitusnäkökulmat.

Sosiaalipalvelujen luokituksen kokonaisuus on laadittu rakenteeltaan sellaiseksi, että erillisiä luokituksia yhdistämällä pystytään yksittäisissä tapauksissa kuvaamaan se sosiaalipalvelu, johon kulloinkin halutaan viitata. Käytännössä luokituksia sovelletaan asiakasasiakirjoissa

siten, että kukin asiakirja liitetään aina yhteen palvelutehtävään, yhteen sosiaalipalveluun ja yhteen toimintaprosessiin. Useiden erillisten ja toisiaan täydentävien luokitusten avulla tarkennetaan siten asiakirjan syntykonteksti.

Sosiaalipalvelujen luokitusta hyödynnetään asiakirjojen liittämiseen kontekstiinsa metatietojen avulla. Haettaessa asiakasasiakirjoja kansallisesta sähköisestä arkistosta hakuparametreina voidaan käyttää palvelutehtävän lisäksi sosiaalipalvelua, jonka järjestämisessä tai tuottamisessa asiakirja on syntynyt. Liittämällä hakuun vielä toteutustapaa kuvaava luokitus voidaan hakea esimerkiksi lastensuojelun (palvelutehtävä) avohuollon (toteutustapa) tukitoimenpiteenä annettua laitoshuoltoa (sosiaalipalvelu). Lisäksi voidaan hakea tiettyyn palveluprosessiin kuuluvia asiakirjoja palvelutehtävän sisällä. Koska palveluprosessit on muodostettu organisaatiokohdaisesti, voidaan hakua tarkentaa myös palvelunantajan metatiedolla kohdistumaan tietyn palvelunantajan tietyn palveluyksikön tiettyyn palveluprosessivaiheeseen. Jokainen sosiaalihuollon palveluprosessi kuuluu aina yhteen sosiaalipalveluun ja palvelutehtävään.

3.2 Palvelutehtäväluokituksen käyttö

Sosiaalihuoltoa ohjaava lainsäädäntö toimii luokitteluperusteena sosiaalihuollon palvelutehtäville. Sosiaalihuollon palvelutehtävä on lailla kunnalle asetettu tehtävä tiettyjen sosiaalipalvelujen ja niihin kuuluvan taloudellisen tuen järjestämiseksi. Sosiaalihuollon palvelutehtävistä säädetään sosiaalihuoltolaissa, sosiaalihuollon asiakaslaissa ja sosiaalihuoltoa koskevilla erillislaeilla. Sosiaalipalvelujen luokitukseen on otettu mukaan vain ne sosiaalihuollon tehtävät, jotka esiintyvät säädöksissä kunnille asetettuina tehtävinä, ja jotka kuuluvat Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön valvonnan ja ohjeistuksen piiriin. Niinpä esimerkiksi rikos- ja riita-asioiden sovittelu sekä talous- ja velkaneuvonta eivät ole sosiaalihuollon palvelutehtäviä, vaikka kunnille on säädetty niihin liittyviä tehtäviä.

Kukin palvelutehtävä perustuu yhteen palveluperusteeseen eli säädökseen. Esimerkiksi Lastensuojelu –palvelutehtävä perustuu Lastensuojelulakiin. Toisaalta yhdessä palveluperusteessa voidaan asettaa kunnalle myös useampia kuin yksi palvelutehtävä. Avioliittolaissa säädetään Perheasioiden sovittelu ja Puolison elatusavun vahvistaminen palvelutehtävistä. Sosiaalihuoltolaissa asetetaan palvelutehtävistä kotipalvelut, kasvatus- ja perheneuvonta ja sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut on siinä mielessä poikkeus muista palvelutehtävistä, että siitä ei voi nimen perusteella päätellä, millaisia palveluja palvelutehtävä sisältää. Nimensä mukaan se voisi pitää sisällään myös kotipalvelut ja kasvatus- ja perheneuvonnan, koska niistäkin säädetään sosiaalihuoltolaissa. Nämä ovat kuitenkin erotettu omaksi palvelutehtäväkseen, koska ne ovat selkeitä toiminnallisia kokonaisuuksiaan ja useimmiten erotettu organisaatioissa selkeinä tehtäväkokonaisuuksina.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) on esitetty kaikki palvelutehtävät ja niiden palveluperusteet

Taulukko 4: Palvelutehtävät ja –perusteet.

Palveluperuste	Palvelutehtävä
----------------	----------------

Laki lapseksi ottamisesta (153/1985)	Adoptioneuvonta
--------------------------------------	-----------------

Isyyslaki (700/1975)	Isyyden selvittäminen
----------------------	-----------------------

Sosiaalihuoltolaki (710/1982)	Kasvatus- ja perheneuvonta
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)	Kehitysvammaisten erityishuolto
Sosiaalihuoltolaki (710/1982)	Kotipalvelut
Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)	Kotouttaminen
Laki lapsen elatuksesta (704/1975)	Lapsen elatusavun vahvistaminen
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)	Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen
Laki lasten päivähoidosta (36/1973)	Lasten päivähoito
Lastensuojelulaki (417/2007)	Lastensuojelu
Laki omaishoidon tuesta (937/2005)	Omaishoidon tuki
Avioliittolaki (234/1929)	Perheasioiden sovittelu
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen
Avioliittolaki (234/1929)	Puolison elatusavun vahvistaminen
Päihdehuoltolaki (41/1986)	Päihdehuolto
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)	Sosiaaliasiamestointi
Laki sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002)	Sosiaalinen luototus
Laki toimeentulotuesta (1412/1977)	Toimeentulotuki
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987)	Vammaispalvelut
Sosiaalihuoltolaki (710/1982)	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukeminen
Sosiaalihuoltolaki (710/1982)	Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut

Yksi palvelutehtäväluokituksen keskeisistä käyttötarkoituksista on yhtenäistää valtakunnallisella tasolla sosiaalihuollon henkilörekisterien muodostamisen periaatteita. Käytännössä tämä tarkoittaa asiakasasiakirjojen ryhmittelyä käyttötarkoituksen perusteella ryhmiin, joista kukin vastaa yhtä henkilörekisteriä. Palvelutehtävä on keskeinen luokitteluperuste myös asiakastietojen käyttöedellytysten määrittelyssä ja sähköiseen arkistoon kohdistuvissa hauissa.

Kun jokainen asiakasasiakirja liitetään yhteen ja vain yhteen sosiaalihuollon palvelutehtävään, kunkin rekisterinpitäjän asiakirjoista muodostuu loogisesti yhteen kuuluvien asiakastietojen kokonaisuuksia. Nämä kokonaisuudet vastaavat henkilötietolain tarkoittamia henkilörekistereitä ja niiden sisältämien tietojen käsittelyä voidaan rajoittaa muun muassa käyttöoikeuksien avulla siten, että tietoja ei näytetä tai luovuteta henkilörekisterien yli ilman perusteltua syytä.

Eräissä palvelutehtävissä asiakastietoja tulee voida jakaa useammaksi kuin yhdeksi henkilörekisteriksi. Esimerkiksi lastensuojelussa lastensuojeluilmoitukset on pidettävä erillään muista asiakasasiakirjoista. Silloin henkilörekisterin muodostamisessa tarvitaan palvelutehtävän lisäksi myös muita asiakirjojen hallinnan metatietoja. Lastensuojelun palvelutehtävän sisällä lastensuojeluilmoitusrekisteri voidaan muodostaa asiakirjatyypiluokituksen avulla. Lastensuojeluilmoitusrekisteri muodostuu siten tietyistä lastensuojelun asiakirjatyypeistä (esim. lastensuojeluilmoitus), kun muut lastensuojelun asiakasasiakirjat muodostavat lastensuojelun asiakasrekisterin.

3.3 Sosiaalipalvelua ja toteutustapaa kuvaavien luokitusten käyttö

Sosiaalipalvelut on luokiteltu yhdistämällä säädännöllinen ja toiminnallinen näkökulma. Palvelujen luokittelun tavoitteena on jäsentää sosiaalihuollon organisaatioissa käytännössä esiintyvät erilaiset palvelut yleisiin palvelutyyppeihin. Sosiaalipalvelujen luokittelun säädännöllinen perusta näkyy siinä, että säädöksissä esiintyvät sosiaalipalvelut on sisällytetty luokitukseen omina luokkina yleisellä tasolla. Toiminnallinen luokittelunäkökulma tulee esille siinä, että luokituksen avulla on pyritty yhdistämään käytännön työprosessit sosiaalipalveluiksi. Koska sosiaalipalvelut esiintyvät luokituksessa yleisinä palvelutyyppeinä, sama palvelu voi esiintyä yhdessä tai useammassa palvelutehtävässä. Esimerkiksi sosiaalityö on palvelu, jota annetaan useimmissa sosiaalihuollon palvelutehtävissä, kuten lastensuojelussa, vammaispalveluissa ja kotouttamisessa. Osa palveluista esiintyy kuitenkin vain yhdessä palvelutehtävässä. Esimerkkejä näistä ovat kasvatus- ja perheneuvontapalvelu sekä isyyden selvittämispalvelu.

Jokainen sosiaalihuollon palvelutehtävä sisältää vähintään yhden sosiaalipalvelun. Sosiaalipalvelut ovat toisaalta sosiaalihuollon laeissa säädettyjä palveluja, joiden järjestämisestä kunnan on huolehdittava, toisaalta niillä nimetään kokonaisuuksia, jotka muodostuvat palveluprosesseista. Esimerkiksi kotipalvelut-palvelutehtävässä jokainen kotipalvelun tukipalveluna sosiaalihuoltoasetuksessa (607/1983, 9§) mainittu palvelu on luokiteltu omaksi sosiaalipalvelukseksi. Sosiaalipalveluja toteutetaan ja nimetäänkin eri tavoin eri organisaatioissa. Luokituksessa ne on kuitenkin nimetty mahdollisimman yleiskäyttöisin ja yleisesti hyväksyttävien termein. Olennaista on, että kaikille tuotettaville sosiaalipalveluille löytyy luokituksesta paikka.

Palvelun tarkempi kuvaus muodostuu, kun sosiaalipalvelu liitetään palvelutehtävään. Esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityö on lastensuojelun palvelutehtävässä toteutettavaa sosiaalityön palvelua. Palveluja voidaan lisäksi tarkentaa erilaisilla toteutustapaa kuvaavilla luokituksilla. Tunnistettuja sosiaalipalveluja on 60. Ne on lueteltu taulukossa 5.

Taulukko 5: Sosiaalipalvelut.

Sosiaalipalvelut
Adoptio- ja perheneuvontapalvelu
Ammatillinen perhekotihoito
Asiakas- ja resurssiohjaus
Sosiaaliasiamiespalvelu
Asiointipalvelu
Asumiskokeilu
Asumisen järjestäminen
Asumisvalmennus
Asunnon muutostyö
Ateriapalvelu
Harrastus- ja kerhotoiminta
Henkilökohtainen apu
Isyyden selvittämispalvelu
Itsenäistymisvarojen hoitaminen
Kasvatus- ja perheneuvontapalvelu
Katkaisuhoito
Kodinhoitoapu
Korvaushoito
Koulukuraattoripalvelu

Kuljetuspalvelu
Kuntouttava työtoiminta
Kuntoutusohjaus
Kuntouttava hoito
Kylvetyspalvelu
Laitoshoito / laitoshuolto
Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittäminen
Leikkitoiminta
Loma- ja virkistystoiminta
Osavuorokautinen palveluasuminen
Palveluneuvonta
Perheasioiden sovittelupalvelu
Perhehoito
Perhepäivähoito
Perhetyö
Päihdehuollon polikliininen toiminta
Päivätoiminta
Päiväkotihoido
Saattajapalvelu
Selviämishoito
Siivouspalvelu
Sopimuksen vahvistaminen
Sopeutumisvalmennus
sosiaalisen luototuksen palvelu
Sosiaaliohjaus
Sosiaalityö
Taloudellisen tuen palvelu
Terapiapalvelu
tilapäisasumispalvelu
Tukiasuminen
Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta
Turvapalvelu
Työhön valmennus
Työllistymistä tukeva toiminta
Työtoiminta
Vaatehuoltopalvelu
vertaistukitoiminta
Vieroitushoito
Välitystilipalvelu
Yksityisen sijoituksen valvonta
Ympärivuorokautinen palveluasuminen

Toteutustapojen luokittelun tarkoitus on täydentää sosiaalipalvelujen luokitusta tarkentamalla erilaisia palvelujen toteuttamisen tapoja. Sosiaalipalvelut on luokiteltu suhteellisen yleisellä tasolla ja eri tarkoituksiin saatetaan tarvita niitä kuvaavia lisäattributteja, jotka antavat tarkempaa tietoa palvelujen toteutustavoista. Toteutustavoilla tarkoitetaan sosiaalipalveluja tarkentavia luokituksia, jotka on määritelty palvelutehtäväkohtaisesti, koska sosiaalipalveluja kuvataan eri palvelutehtävissä hyvinkin erilaisilla tavoilla.

Toteutustapaluokitus sisältää tällä hetkellä kahden eri palvelutehtävän, lastensuojelun ja päihdehuollon, palvelujen tarkenteita. Lastensuojelussa tarvitaan tarkennetta siitä, kuuluuko sosiaalipalvelu avo-, sijais- vai jälkihuoltoon. Päihdehuollossa kuvataan, toteutetaanko päihdehuol-

lon palvelu avo- vai laitospalveluna. Toteutustapoja hyödynnetään ainakin palvelukohtaisissa asiakasasiakirjoissa kuvaamaan mitä tahansa sellaista sosiaalipalvelun toteutusta kuvaavaa lisämäärettä, joka on syytä kirjata näkyviin. Toteutustapaluokitukseen on pyritty sisällyttämään kaikkein keskeisimmät toteutustapaa kuvaavat tiedot, jotka eivät ole ilmaistavissa kyllä/ei-koodistolla. Toteutustapaluokitusta on mahdollista täydentää myöhemmässä vaiheessa, mikäli tarvetta sosiaalipalvelujen tarkempaan kuvaamiseen ilmenee.

Taulukko 6: Toteutustapaluokitus.

Toteutustavat
Lastensuojelun avohuolto
Lastensuojelun sijaishuolto
Lastensuojelun jälkihuolto
Päihdehuollon avopalvelu
Päihdehuollon laitospalvelu

Esimerkkejä luokituksen ulkopuolelle jätetyistä toteutustavoista

Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystyksenä syntyvä asiakaskohtainen tieto palvelee ennen kaikkea muiden lakisäätöisten sosiaalipalveluiden tietotarpeita, minkä vuoksi sosiaalipäivystyksessä kertyvästä asiakastiedoista harvoin syntyy itsenäistä henkilörekisteriä (Räsänen & Kärki 2007). Sosiaalipäivystys on jonkun palvelun (esimerkiksi sosiaalityön tai laitoshoidon) toteutusta kuvaava tarkenne niihin sosiaalipalveluihin, jotka toteutetaan päivystysluonteisesti. Sosiaalipäivystys on tyyppiä Kyllä / Ei -tieto, eli palvelu annetaan tai ei anneta sosiaalipäivystyksenä.

Kriisipalvelu

Kriisipalvelu on sosiaalipäivystyksen tavoin jonkun muun palvelun toteutusta kuvaava tarkenne. Kriisipalveluina voidaan antaa esimerkiksi toimeentulotukea, sosiaalityötä tai tilapäistä asumispalvelua. Se ei ole kuitenkaan itsellinen palvelu, vaan kuvaa toisen palvelun antamista ennalta arvaamatta ja odottamatta, kriisiluonteisesti. Kriisipalvelu on tyyppiä Kyllä / Ei -tieto, eli palvelu annetaan tai ei anneta kriisipalveluna.

Oma palvelu, ostopalvelu, maksusitoumus, palveluseteli, toimeksiantosopimus

Kunnat voivat tuottaa palvelunsa haluamallaan tavalla. Yleisimpiä palvelujen tuottamistapoja on tuottaa palvelut itse, ostaa ne ostopalveluina ostopalvelusopimuksella, maksusitoumusmenettelyllä, palvelusetelin avulla tai toimeksiantosopimuksella. Kaikki nämä tavat tuottaa palveluja voisivat olla myös toteutustapoja. Sosiaalipalvelujen luokitusta laadittaessa keskeisintä oli saada yksilöityä sosiaalihuollossa annettavat palvelut, tehtävät ja toiminta. Palvelujen toteutustapoja on myös muita kuin tässä mainitut, ja niiden väliset erot eivät ole selvät. Nyt tehdyn työn puitteissa ei ollut mahdollista laatia kaikki palvelujen tuottamistapoja kuvaava toteutustapaluokitusta, joten ne eivät siksi ole mukana Sosiaalipalvelujen luokituksen kokonaisuudessa.

Intervallihoito

Intervallihoidolla tarkoitetaan tilapäistä ja usein säännöllisesti toistuvaa hoitajaksoa yleensä laitoksessa tai jossain asumisen palvelussa. Intervallihoitona voidaan antaa esimerkiksi osa- tai

ympäri vuorokautista palveluasumista henkilölle, joka asuu omaishoitajan tai henkilökohtaisen avun turvin kotona. Intervallihoidona järjestetään esimerkiksi omaishoidon tukena asumisen palveluita, jotta omahoitaja saa lakisääteiset vapaapäivänsä järjestettyä. Intervallihoido ei siis ole itsenäinen palvelu, vaan kuvaa sellaista palvelukokonaisuutta, jossa tietyllä syklillä toistuu jonkun palvelun tarve ja on siten palvelun toteutusta kuvaava tarkenne. Työryhmän arvion mukaan tälle tiedolle ei ole tunnistettu kansallista käyttötarvetta ja se ei siksi ole mukana luokituksessa.

3.4 Sosiaalihuollon palveluprosessien luokitus

Palvelutehtävien sisältämät sosiaalipalvelut konkretisoituvat käytännön työssä sosiaalihuollon palveluprosesseina. Jokaisen sosiaalipalvelun toteutumista voidaan kuvata vähintään yhdellä palveluprosessilla. Toisaalta jokainen sosiaalihuollon palveluprosessi liittyy aina yhteen sosiaalipalveluun. Sosiaalipalveluja ovat kaikki sekä julkisten ja yksityisten palveluntuottajien synnyttämät palvelut, jotka kuuluvat johonkin kunnille asetettuun palvelutehtävään. Kunnat voivat tuottaa sosiaalipalveluja itse tai tehdä osto- tai toimeksiantosopimuksia yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Sosiaalihuoltoa toteutetaan käytännössä palveluprosesseina ja niiden vaiheina. Palveluprosesseja luokitellaan siten toiminnallisesta näkökulmasta tarkastelemalla sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työhön kuuluvia työprosesseja asiakastyössä. Sosiaalihuollon toimintaprosesseja mallinetaan osana Tikesos-hankkeen toiminta-arkkitehtuurin kuvausta ja luokittelussa on tehty yhteistyötä prosesseja mallintavan työryhmän kanssa. Palveluprosessien ja niiden vaiheiden luokittelun luokitusperusteena on siis käytännön työn toteutus ja luokittelunäkökulma on toiminnallinen. Palveluprosessit esitetään luokituksessa yleisinä prosessityypeinä, mutta käytännössä prosessi saa erilaisia sisältöjä, kun se yhdistetään tiettyyn palvelutehtävään ja sosiaalipalveluun.

Sosiaalihuollon eri palveluja tuottaessa ja asiakasta palveltaessa syntyy asiakirjallista tietoa. Asiakirjallinen tieto syntyy aina tietyssä kontekstissa ja tämän kontekstisidonnaisuuden täytyy näkyä asiakirjoissa. Asiakirjat syntyvät tuloksena tietyn organisaation käytännön toiminnasta ja asiakirjallisten tietojen konteksti kuvataan, paitsi palvelutehtävänä ja sosiaalipalveluna, myös käytännön palveluprosesseina. Asiakirjat kuuluvat sen organisaation henkilörekistereihin, jonka toiminnan tuloksena se on syntynyt. Siksi palveluprosessit ovat aina organisaatiokohtaisia.

Palvelutehtävä ja sosiaalipalvelu kuvaavat asiakirjallisen tiedon kontekstia ylätasolla. Tarkemmallalla tasolla asiakastiedon konteksti kuvataan esittämällä sosiaalipalvelut niihin kuuluvina palveluprosesseina. Sosiaalihuollon palveluprosessien luokittelulla kuvataan sosiaalipalvelujen toteuttamista työprosesseina, jotka on jaettu edelleen sosiaalihuollon palveluprosessin vaiheisiin. Jokaiseen palveluprosessiin kuuluu yhdestä neljään vaihetta. Vaiheet kuvaavat osittain työnkulkua mutta niiden päätarkoitus on toimia asiakirjojen ryhmittelyn pohjana. Jokainen palveluprosessi liittyy tiettyyn palvelutehtävään ja siinä annettavaan sosiaalipalveluun. Jokainen palveluprosessin vaihe liittyy yhteen ja vain yhteen sosiaalihuollon palveluprosessiin.

Tikesos-hankkeessa laaditaan palvelutehtäväkohtaiset toimintaprosessien kuvaukset, jotka julkaistaan hankkeen verkkosivuilla (www.tikesos.fi) erillisinä dokumentteina. Näissä kuvauksissa jokainen prosessi ja sen vaiheet on kuvattu tarkemmalla tasolla palvelutehtäväkohtaisesti.

4 Asiakirjojen yksilöinti Sosiaalipalvelujen luokituksen avulla

4.1 Adoptioneuvonta

Adoptioneuvonta on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on antaa lapsen adoptioon liittyvää tukea ja ohjausta ja valvoa lapsen edun toteutumista adoptiossa. Adoptiopalvelu-termiä käytetään toiminnasta, jossa sosiaali- ja terveysministeriön luvalla annetaan palvelua adoption toteuttamiseksi. Adoptiopalvelua voivat antaa muutkin tahot kuin kunnat. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2010) Adoptioneuvonnan palveluperusteena oleva laki on *laki lapseksiottamisesta (153/1985)*.

Adoptioneuvonnassa annettava sosiaalipalvelu on *adoptioneuvontapalvelu*. Adoptioneuvontapalvelua ei tarkenneta toteutustaluokituksella. Kaikki adoptioneuvonnan yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina adoptioneuvontapalveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa adoptioneuvontaa. Adoptioneuvonnan prosesseja ovat *hallintoasian käsittely, selvitys ja sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle*. Adoptioneuvonta palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 7 mukaisesti.

Taulukko 7: Adoptioneuvonta Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palveluprosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Adoptioneuvonnan hallintoasian käsittely	Adoptioneuvontasian vireilletuleminen	Adoptioneuvontapalvelu
	Selvittäminen		Adoptioneuvontasian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Adoptioneuvontasian ratkaiseminen	
Selvitys	Selvityksen käynnistyminen	Adoptioneuvontaan kuuluva selvitys	Adoptioneuvontaan kuuluvan selvityksen käynnistyminen	Adoptioneuvontapalvelu
	Selvityksen toteuttaminen		Adoptioneuvontaan kuuluvan selvityksen toteuttaminen	
	Selvityksen laatiminen		Adoptioneuvontaan kuuluvan lausunnon laatiminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnittelu	Adoptiolapsen sijoittaminen	Adoptiolapsen sijoittamisen suunnittelu	Adoptioneuvontapalvelu
	Palvelun seuraaminen ja arvioiminen		Adoptiolapsen sijoittaminen ja sijoituksen arvioiminen	

Palvelun päättäminen	Sijoittamisprosessin päättäminen
----------------------	----------------------------------

4.2 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittäminen on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on hankkia isyyden vahvistamiseen tarvittavat tiedot. Isyyden selvittämisen palveluperusteena oleva laki on *isyyslaki (700/1975)*. Isyyden selvittämisessä annettava sosiaalipalvelu on *isyydenselvittämispalvelu*. Isyyden selvittämispalvelun toteutusta ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kaikki isyyden selvittämisen yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina isyydenselvittämispalveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa isyydenselvittämispalvelua. Isyyden selvittämisen prosesseja ovat *selvitys* ja *hallintasian käsittely*. Isyyden selvittämisen palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 8 mukaisesti.

Taulukko 8: Isyyden selvittäminen Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palvelu-prosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Selvitys	Selvityksen käynnistyminen	Isyyden selvitys	Isyyden selvityksen käynnistyminen	Isyyden selvittämispalvelu
	Selvityksen toteuttaminen		Isyyden selvityksen toteuttaminen	
	Selvityksen laatiminen		Isyyden selvittämispöytäkirjan laatiminen	
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Isyyden selvittämisen hallintoasian käsittely	Isyyden selvittämisasian vireilletuleminen	Isyyden selvittämispalvelu
	Selvittäminen		Isyyden selvittämisasian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Isyyden selvittämisasian ratkaiseminen	

4.3 Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on antaa asian-tuntija-apua kasvatus- ja perheasioissa sekä edistää lasten myönteistä kehitystä sosiaalisella, psykologisella ja lääketieteellisellä tutkimuksella ja hoidolla (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2010). Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluperusteena oleva laki on *sosiaalihuoltolaki (710/1982)*. Kasvatus- ja perheneuvonnassa annettava sosiaalipalvelu on *kasvatus- ja perheneuvontapalvelu*. Kasvatus- ja perheneuvontapalvelua ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kaikki kasvatus- ja perheneuvonnan yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina kasvatus- ja perheneuvontapalveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa kasvatus- ja perheneuvontapalvelua. Kasvatus- ja perheneuvonnan prosesseja ovat *palveluun kuuluva alkukartoitus* ja *palvelun tuottaminen asiakkaalle*.

Kasvatus ja perheneuvonnan palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 9 mukaisesti

Taulukko 9: Kasvatus- ja perheneuvonta Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistyminen	Kasvatus- ja perheneuvonnan alkukartoitus	Kasvatus- ja perheneuvonnan käynnistyminen	kasvatus- ja perheneuvontapalvelu
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Kasvatus- ja perheneuvonnan tarpeen selvittäminen	
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnitteleminen	Kasvatus- ja perheneuvonnan tuottaminen asiakkaalle	Kasvatus- ja perheneuvonnan suunnitteleminen	kasvatus- ja perheneuvontapalvelu
	Palvelun toteuttaminen		Kasvatus- ja perheneuvonnan toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Kasvatus- ja perheneuvonnan arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Kasvatus- ja perheneuvonnan päättäminen	

4.4 Kehitysvammaisten erityishuolto

Kehitysvammaisten erityishuolto on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää kehitysvammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja toimeentuloa sekä sopeutumista yhteiskuntaan ja turvata heidän tarvitsemansa hoito ja muu huolenpito. Kehitysvammaisille henkilöille järjestetään sosiaalipalveluja ensisijaisesti vammaispalveluissa. Kehitysvammaisten erityishuollolla turvataan kehitysvammaisille henkilöille heidän tarvitsemiaan palveluja ja etuuksia, joita he eivät saa muiden lakien nojalla. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Kehitysvammaisten erityishuollon palveluperusteena laki on *laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)*.

Kehitysvammaisten erityishuollossa annettavia sosiaalipalveluja ovat *ammattillinen perhekotihoito, asiointipalvelu, asiakas- ja resurssiohjaus, asumisen järjestäminen, asumiskokeilu, asumisvalmennus, harrastus- ja kerhotoiminta, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perhehoito, perhetyö, päivätoiminta, saattajapalvelu, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu, tukiasuminen, tukihenkilö- tai -perheteroiminta, työhönvalmennus, työllistymistä tukeva toiminta, työtoiminta, vertaistukitoiminta ja ympärivuorokautinen palveluasuminen*.

Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) todetaan kunnan velvollisuudeksi järjestää ”muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta” (2 § 10 mom.), joten kunnat voivat halutessaan järjestää kehitysvammaisten erityishuoltona myös muita kuin yllä mainittuja sosiaalipalveluja. Kehitysvammaisten erityishuollon palveluita ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kehitysvammaisten erityishuollon palveluprosessit ovat *ilmoituksen käsittely, hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle ja sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle*. Kehitysvammaisten erityishuollon kokonaisuus voidaan esittää sosiaalipalvelujen luokituksella taulukon 10 mukaisesti.

Taulukko 10: Kehitysvammaisten erityishuolto Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Ilmoituksen käsittely	Ilmoituksen vastaanottaminen Ilmoituksen käsittely	Kehitysvammaisten erityishuoltoilmoituksen käsittely	Erityishuoltoilmoituksen vastaanottaminen Erityishuoltoilmoituksen käsitteleminen	sosiaalityö
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen Selvittäminen Ratkaiseminen	Kehitysvammaisten erityishuollon hallintoasian käsittely	Erityishuollon hallintoasian vireilletuleminen Erityishuollon hallintoasian selvittäminen Erityishuollon hallintoasian ratkaiseminen	sosiaalityö, asiakas- ja resurssiohjaus, taloudellisen tuen palvelu
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnitteleminen Palvelun seuraminen ja arvioiminen Palvelun päättäminen	Kehitysvammaisten erityishuollon järjestämisen asiakkaalle	Erityishuollon suunnitteleminen Erityishuollon seuraminen ja arvioiminen Erityishuollon päättäminen	sosiaalityö
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteuttaminen Palvelun arvioiminen Palvelun toteuttamisen päättäminen	Kehitysvammaisten erityishuollon tuottamisen asiakkaalle	Erityishuollon toteuttamisen suunnitteleminen Erityishuollon toteuttaminen Erityishuollon arvioiminen Erityishuollon toteuttamisen päättäminen	ammattillinen perhekotihoito, asiointipalvelu, asumisen järjestäminen, asumiskokeilu, asumisvalmennus, harrastus- ja kerhotoiminta, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perhehoito, perhetyö, päivätoiminta, saattajapalvelu, sosiaaliohjaus, tukiasuminen, tukihenkilö- tai -perhe-toiminta, työhönvalmennus, työllistymistä tukeva toiminta, työtoiminta, vertaistuki-toiminta, ympärivuorokauti-nen palveluasuminen

4.5 Kotipalvelut

Kotipalvelut on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on tukea sosiaalihuollon asiakkaiden omatoimista selviytymistä kotona. Kotipalvelut voivat sisältää esimerkiksi asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon sekä lasten hoitoon ja kasvatukseen kuuluvia tehtä-

viä. Kotipalveluja annetaan vanhuuden, vammaisuuden, vaikean sairauden tai perhetilanteen tms. syyn aiheuttaman alentuneen toimintakyvyn perusteella. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2010) *Sosiaalihuoltoasetuksen (607/1983)* mukaan kotipalveluina järjestetään kodinhoitajan tai kotiavustajan antamaa kodissa tapahtuvaa yksilön ja perheen työapua, henkilökohtaista huolenpitoa ja tukemista, tukipalveluja, kuten ateria-, vaatehuolto-, kylvytys-, siivous-, kuljetus- ja saattajapalveluja, sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja. Kotipalvelujen palveluperusteena oleva laki on *sosiaalihuoltolaki (710/1982)*.

Kotipalveluissa annettavia sosiaalipalveluja ovat *asiakas- ja resurssiohjaus, ateriapalvelu, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, kylvytyspalvelu, saattajapalvelu, siivouspalvelu, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, turvapalvelu ja vaatehuoltopalvelu*. Kotipalveluiden sosiaalipalveluissa asiakastyössä jokainen syntävä viranomaisen asiakirjana arkistoitava asiakasasiakirja kuuluu aina Kotipalvelut palvelutehtävään ja valittuun sosiaalipalveluun. Kotipalveluissa annettavia sosiaalipalveluja ei tarkenneta toteutustaluokituksella.

Kotipalveluiden palveluprosessit ovat *ilmoituksen käsittely, palveluun kuuluva alkukartoitus, hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle ja sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle*. Kotipalvelujen kokonaisuus voidaan esittää sosiaalipalvelujen luokituksella taulukon 11 mukaisesti.

Taulukko 11: Kotipalvelut Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Ilmoituksen käsittely	Ilmoituksen vastaanottaminen	Kotipalvelujen tarpeesta tehdyn ilmoituksen käsittely	Kotipalvelujen tarpeesta tehdyn ilmoituksen vastaanottaminen	sosiaalityö
	Ilmoituksen käsitteleminen		Kotipalvelujen tarpeesta tehdyn ilmoituksen käsitteleminen	
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistyminen	Kotipalvelujen alkukartoitus	Kotipalvelujen palvelutarpeen arvioimisen käynnistyminen	sosiaalityö
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Kotipalvelujen palvelutarpeen selvittäminen	
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Kotipalvelujen hallintoasian käsittely	Kotipalveluihin kuuluvan asian vireilletuleminen	asiakas- ja resurssiohjaus, sosiaalityö
	Selvittäminen		Kotipalveluihin kuuluvan asian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Kotipalveluihin kuuluvan asian ratkaiseminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnitteleminen	Kotipalvelujen järjestämisen asiakkaalle	Kotipalvelujen suunnitteleminen	sosiaalityö
	Palvelun seuraminen ja arvioiminen		Kotipalvelujen seuraminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Kotipalvelujen päättäminen	

Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Kotipalvelujen tuottaminen asiakkaalle	Kotipalvelujen toteutuksen suunnittelu	asiointipalvelu, ateriapalvelu, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, kylvytyspalvelu, saattajapalvelu, siivouspalvelu, sosiaaliohjaus, turvapalvelu, vaatehuoltopalvelu
	Palvelun toteuttaminen		Kotipalvelujen toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Kotipalvelujen arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Kotipalvelujen toteutuksen päättäminen	

4.6 Kotouttaminen

Kotouttaminen on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää ja tukea maahanmuuttajien kotoutumista. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä tukea samalla hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Kotouttamisen palvelu-
rusteena oleva laki on *laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)*.

Laissa ei määritellä tarkemmin niitä sosiaalipalveluja, joilla kotoutumista tuetaan. Maahanmuuttajat saavat sosiaalipalveluja sosiaalihuoltolain mukaan ja kotoutumislain perusteella annetaan pelkästään sosiaalityön palvelut. Kotouttamisessa ei käytetä toteutustapaluokitusta sosiaalipalvelun tarkenteena.

Kaikki kotouttamisen yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat sosiaalityöhön tai sosiaaliohjaukseen niiltä osin, kuin ne järjestetään kunnassa osana sosiaalihuoltoa. Kotouttamisen prosesseja ovat palveluun kuuluva alkukartoitus ja palvelun järjestäminen asiakkaalle.

Kotouttamisen palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 12 mukaisesti.

Taulukko 12: Kotouttaminen Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistyminen	Kotouttamisen alkukartoitus	Kotouttamisen käynnistyminen	sosiaalityö
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Kotouttamisen tarpeen selvittäminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnittelu	Kotouttamisen järjestäminen asiakkaalle	Kotouttamisen suunnittelu	sosiaalityö
	Palvelun seuraaminen ja arvioiminen		Kotouttamisen seuraaminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Kotouttamisen päättäminen	

4.7 Lapsen elatusavun vahvistaminen

Lapsen elatusavun vahvistaminen on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on vahvistaa lapsen elatusvelvolliselta vanhemmaltaan saama elatusapu. Lapsen elatusapu vahvistetaan vanhempien välisellä kirjallisella sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä. Lapsen elatusavulla tarkoitetaan rahasuoritusta, jolla lapsen vanhemman on elatusvelvollisuutensa nojalla määräjain osallistuttava lapsen elatuksesta aiheutuviin kustannuksiin silloin, kun lapsi ei asu pysyvästi hänen luonaan. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Lapsen elatusavun vahvistamisen palveluperusteena on *laki lapsen elatuksesta (704/1975)*. Lapsen elatusavun vahvistamisessa annettava sosiaalipalvelu on *sopimuksen vahvistaminen*, jota ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kaikki lapsen elatusavun vahvistamisen yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina sopimuksen vahvistamisen palveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa sopimuksen vahvistamisen. Lapsen elatusavun vahvistamisen prosessi on *sopimuksen vahvistus*.

Lapsen elatusavun vahvistamisen palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 13 mukaisesti.

Taulukko 13. Lapsen elatusavun vahvistaminen Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Sopimuksen vahvistus	Sopimisen käynnistyminen	Lapsen elatussopimuksen vahvistus	Lapsen elatusavusta sopimisen käynnistyminen	sopimuksen vahvistaminen
	Sopimuksesta neuvottelemine		Lapsen elatussopimuksesta neuvottelemine	
	Sopimuksen vahvistaminen		Lapsen elatussopimuksen vahvistaminen	

4.8 Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen

Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on selvittää lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamisoikeuteen vaikuttavat asiat ja vahvistaa lapsen huolto- ja tapaamisoikeussopimus. Sosiaalilautakunnan tehtävänä on vahvistaa vanhempien tekemä sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Jos tuomioistuin päättää lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, sosiaalilautakunnan on annettava pyydettyä lausunto asiasta. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamisen palveluperusteena on *laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)*. Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamiseen kuuluu esimerkiksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan sopimuksen vahvistaminen ja lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittäminen.

Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamisen sisältämät sosiaalipalvelut ovat *sopimuksen vahvistaminen sekä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittäminen*. Näitä sosiaalipalveluja ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kunnissa toimii yleensä lastenvalvoja, jonka tehtäviin kuuluu tämän palvelutehtävän sosiaalipalveluista sopimuksen vahvistaminen ja lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittäminen. Lapsen huollon, asumisen ja tapaamisoikeuden selvittämiseen liittyvä työ tai jokin sen osa tehdään usein myös kasvatus- ja perheneuvoloissa tai lastensuojelussa joko keskitetysti tai yhteistyössä monen toimijan kesken. Näin ollen esimerkiksi tämän palvelutehtävän sosiaalipalveluja voidaan toteuttaa useissa eri organisaatioissa ja yhtenä osana muiden palvelutehtävien sosiaalipalveluja.

Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamisen palveluprosesseja ovat *sopimuksen vahvistus ja selvitys*. Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen voidaan esittää Sosiaalipalvelujen luokituksessa alla olevan taulukon 14 mukaisesti.

Taulukko 14: Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Sopimuksen vahvistus	Sopimisen käynnistyminen	Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan sopimuksen vahvistus	Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sopimisen käynnistyminen	sopimuksen vahvistaminen
	Sopimuksesta neuvotteleminen		Lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvästä sopimuksesta neuvotteleminen	
	Sopimuksen vahvistaminen		Lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvän sopimuksen vahvistaminen	
Selvitys	Selvityksen käynnistyminen	Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvitys	Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvityksen käynnistyminen	lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittäminen
	Selvityksen toteuttaminen		Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvityksen toteuttaminen	
	Selvityksen laatiminen		Lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvän lausunnon laatiminen	

4.9 Lasten päivähoito

Lasten päivähoito on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja tukea lapsen kotikasvatusta järjestämällä lasten hoito ja kasvatus. Lasten päivähoiton tavoitteena on tukea hoidossa olevien lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja edistää yhdessä heidän kanssaan lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Lasten päivähoiton palveluperusteena on *laki lasten päivähoitosta (36/1973)*. Lasten päivähoiton perusteella annettavia varhaiskasvatuspalvelujen sisältöä ohjaa valtakunnallinen ohje, jonka pohjalta kunnat laativat paikalliset varhaiskasvatus-

suunnitelmat sekä yksikkökohtaiset suunnitelmat (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011).

Lasten päivähoiton sisältämät sosiaalipalvelut ovat *päiväkotihoido, perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatustoiminta, kuljetuspalvelu* ja *asiakas- ja resurssiohjaus*. Lasten päivähoiton sosiaalipalveluja ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Lasten päivähoitossa toteutetaan prosesseja *hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle ja sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle*. Lasten päivähoiton kokonaisuus on kuvattu taulukossa 15.

Taulukko 15: Lasten päivähoito sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Lasten päivähoiton hallintoasian käsittely	Lasten päivähoitoasian vireilletuleminen	asiakas- ja resurssiohjaus
	Selvittäminen		Lasten päivähoitoasian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Lasten päivähoitoasian ratkaiseminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnittelu	Lasten päivähoiton järjestäminen asiakkaalle	Lasten päivähoiton suunnittelu	asiakas- ja resurssiohjaus, sosiaaliohjaus
	Palvelun seuraminen ja arvioiminen		Lasten päivähoiton seuraminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Lasten päivähoiton päättäminen	
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Lasten päivähoiton tuottaminen asiakkaalle	Lasten päivähoiton toteutuksen suunnittelu	päiväkotihoido, perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatustoiminta, kuljetuspalvelu
	Palvelun toteuttaminen		Lasten päivähoiton toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Lasten päivähoiton arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Lasten päivähoiton toteutuksen päättäminen	

4.10 Lastensuojelu

Lastensuojelu on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Sosiaalihuollon palvelutehtävänä lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Lasten kasvuedellytysten ja vanhemmuuden tukemiseksi tulee sosiaalihuollossa ja kunnan muissa palveluissa seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja poistaa kasvuolojen epäkohtia. Tätä kutsutaan lastensuojelulaissa ehkäiseväksi lastensuojeluksi. (Sosiaalipalvelujen luokitus 2011) Lastensuojelun palveluperusteena oleva laki on *lastensuojelulaki (417/2007)*.

Lastensuojelussa annettavia sosiaalipalveluja ovat *ammattillinen perhekotihoido, asumisen järjestäminen, asumiskokeilu, asumisvalmennus, harrastus- ja kerhotoiminta, itsenäistymisvarjojen*

hoitaminen, kodinhoitoapu, laitoshuolto, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perhehoito, perhetyö, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu, terapiapalvelu, tilapäisasumispalvelu, tukiasuminen, tukihenkilö- tai perhetoiminta, vertaistukitoiminta, välitystilipalvelu ja ympärivuorokautinen palveluasuminen. Lastensuojelulain (417/2007, 36 §) mukaan kunta voi järjestää lastensuojelun toimenpiteinä ”muita lasta ja perhettä tukevia palveluita ja tukitoimia”, mistä johtuen kuntien ja palveluntuottajien palvelutuotanto vaihtelee, eikä lastensuojeluna toteutettavia palveluita ole välttämättä kuvattu tässä kattavasti.

Lastensuojelussa annettavista sosiaalipalveluista suurinta osaa tarkennetaan toteutustapa luokituksella ”Lastensuojelun toteutustapa”. Tämä luokitus sisältää luokat *avohuolto, sijaishuolto* ja *jälkihuolto*. Kulloinkin valittava toteutustapa määräytyy sen mukaan, minkä lainsäädännön pykälän mukaan lastensuojelua järjestetään.

Lastensuojelun sosiaalipalveluja tarkennetaan toteutustapaluokituksella seuraavalla tavalla:

Taulukko 16: Lastensuojelun sosiaalipalvelut ja toteutustavat.

Lastensuojelun palvelutehtävä	
Sosiaalipalvelu	Toteutustapa
ammattillinen perhekotihoito	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
asumisen järjestäminen	lastensuojelun jälkihuolto
asumiskokeilu	lastensuojelun jälkihuolto
asumisvalmennus	lastensuojelun jälkihuolto
harrastus- ja kerhotoiminta	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
itsenäistymisvarojen hoitaminen	lastensuojelun sijaishuolto
kodinhoitoapu	lastensuojelun avohuolto
laitoshuolto	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
loma- ja virkistystoiminta	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
osavuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun jälkihuolto
perhehoito	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
perhetyö	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
sosiaaliohjaus	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
sosiaalityö	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
taloudellisen tuen palvelu	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
terapiapalvelu	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
tilapäisasumispalvelu	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
tukiasuminen	lastensuojelun jälkihuolto
tukihenkilö- tai perhetoiminta	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
vertaistukitoiminta	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto
välitystilipalvelu	lastensuojelun avo- tai jälkihuolto
ympärivuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun avo- sijais- tai jälkihuolto

Lastensuojelussa annettavia palveluprosesseja ovat ilmoituksen käsittely, palveluun kuuluva alkukartoitus, hallintoasian käsittely, palvelun järjestäminen asiakkaalle ja palvelun tuottaminen asiakkaalle. Lastensuojelu on esitettävissä sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 17 mukaisesti.

Lastensuojelulain (417/2007) 81 § mukaan kunnan on valvottava yksityisesti sijoitettujen lasten hoitoa. Kun lapsen huoltaja ja henkilö, jonka hoitoon lapsi on sijoitettu ilmoittavat sijoituk-

sesta, kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on selvitettävä sopiiko yksityiskoti olo-
suhteiltaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen, kykeneekö lapsen luokseen ottanut henkilö huoleh-
timaan lapsesta sekä onko sijoitus lapsen edun mukainen. Sijoituksen hyväksymisestä on teh-
tävä päätös. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä kunnassa yksityi-
sesti sijoitetuista lapsista. Tämä palvelu on sosiaalipalvelujen luokituksessa *nimeltään yksityi-
sen sijoituksen valvonta* ja tähän palveluun kuuluva prosessi on *hallintoasian käsittely*. Yksityi-
sesti sijoitetun lapsen valvonta on kuvattu sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 17 mukai-
sesti.

Yksi lastensuojeluun kuuluva sosiaalipalvelu on myös *koulukuraattoripalvelu*. Tästä palvelusta
käytetään usein myös nimikettä koulun sosiaalityö, jolla viitataan oppilaitoksissa tehtävään
sosiaalityöhön eli koulukuraattorien tekemään työhön. Koulukuraattoripalvelusta on säädetty
Lastensuojelulaissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 9 §) ja se on siksi luokiteltu Lastensuojelu –
palvelutehtävän alle Sosiaalipalvelujen luokituksessa. Koulukuraattoripalvelusta tulee kunnan
pitää erillistä rekisteriä, koska asiakastietojen käyttötarkoitus on eri kuin lastensuojelun asia-
kasrekisteri. Koulukuraattoripalvelun asiakkaat eivät ole (välttämättä) lastensuojelun asiakkai-
ta. Koulukuraattoripalvelua ei tarkenneta toteutustapaluokituksella. Koulukuraattoripalvelua
toteutetaan prosesseilla *palveluun kuuluva alkukartoitus* ja *palvelun tuottaminen asiakkaalle*.

Lastensuojelun kokonaisuus on esitetty taulukossa 17.

Taulukko 17: Lastensuojelun kokonaisuus Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua	
Lastensuojelu					
Ilmoituksen käsittely	Ilmoituksen vastaanottaminen	Lastensuojeluilmoituksen käsittely	Lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen	sosiaalityö	
	Ilmoituksen käsitteleminen		Lastensuojeluilmoituksen käsitteleminen		
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistytminen	Lastensuojelutarpeen selvitys	Lastensuojelutarpeen selvittämisen käynnistytminen	sosiaalityö	
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Lastensuojelutarpeen selvittäminen		
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Lastensuojelun hallintoasian käsittely	Lastensuojelun asian vireilletuleminen	sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu, välitystilipalvelu, laitoshuolto	
			Selvittäminen		Lastensuojeluasian selvittäminen
			Ratkaiseminen		Lastensuojeluasian ratkaiseminen
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnitteleminen	Lastensuojelun järjestäminen asiakkaalle	Lastensuojelun suunnitteleminen	sosiaalityö	
	Palvelun seuraminen ja arvioiminen		Lastensuojelun seuraminen ja arvioiminen		
	Palvelun päättäminen		Lastensuojelun päättäminen		

Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Lastensuojelun tuottaminen asiakkaalle	Lastensuojelupalvelun toteutuksen suunnittelu	ammattilinen perhekotihoito, asumisen järjestäminen, asumiskokeilu, asumisvalmennus, harrastus- ja kerhotoiminta, itsenäistymisvarjojen hoitaminen, kodinhoitoapu, laitoshuolto, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perhehoito, perhetyö, sosiaalihojaus, terapiapalvelu, tilapäisasumispalvelu, tukiasuminen, tukihenkilö- tai perhetoiminta, vertaistukautinen palveluasuminen
	Palvelun toteuttaminen		Lastensuojelupalvelun toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Lastensuojelupalvelun arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Lastensuojelupalvelun toteutuksen päättäminen	
Koulun sosiaalityö				
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistyminen	Koulun sosiaalityöhön kuuluva alkukartoitus	Koulun sosiaalityön käynnistyminen	koulukuraattoripalvelu
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Koulun sosiaalityön tarpeen selvittäminen	
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Koulun sosiaalityön tuottaminen asiakkaalle	Koulun sosiaalityön toteutuksen suunnittelu	koulukuraattoripalvelu
	Palvelun toteuttaminen		Koulun sosiaalityön toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Koulun sosiaalityön arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Koulun sosiaalityön toteutuksen päättäminen	
Yksityisen sijoituksen valvonta				
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Yksityiseen sijoitukseen kuuluvan hallintoasian käsittely	Yksityiseen sijoitukseen kuuluvan asian vireilletuleminen	yksityisen sijoituksen valvonta
	Selvittäminen		Yksityiseen sijoitukseen kuuluvan asian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Yksityiseen sijoitukseen kuuluvan asian ratkaiseminen	

4.11 Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuki on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on tukea omaishoitoa sekä hoidettavien että omaishoitajien tarpeiden kannalta. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhukseen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaishoitajan eli omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Omaishoitoa tuetaan antamalla sosiaalipalveluja omaishoidon tueksi, omais-

hoitajan vapaan järjestämiseksi ja omaishoitajan hoitopalkkiolla. Omaishoidon tuen palvelupe-
rusteena oleva laki on *laki omaishoidon tuesta (937/2005)*.

Laki omaishoidon tuesta mahdollistaa kaikkien sosiaalipalvelujen käytön osana omaishoidon tuen kokonaisuutta. Tähän on kuvattu yleisimpien omaishoidon tuessa käytettävien sosiaali-
palvelujen käyttö Sosiaalipalvelujen luokituksen avulla. Omaishoidon tukena käytettäviä tun-
nistettuja sosiaalipalveluja ovat ainakin *asiakas- ja resurssiohjaus, ammatillinen perhekotihoito, ateriapalvelu, asiointipalvelu, harrastus- ja kerhotoiminta, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, kylve-
tyspalvelu, laitoshoido, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perhehoito, päivätoiminta siivouspalvelu, sosiaalityö, sosiaalihojaus, tukihenkilö- tai -perhetoiminta, taloudel-
lisen tuen palvelu, vaatehuoltoapalvelu, vertaistukitoiminta, ympärivuorokautinen palveluasuminen*.

Kun sosiaalipalvelu myönnetään asiakkaalle omaishoidon tueksi ja lain omaishoidon tuesta mukaan, käytetään tätä palvelutehtävää asiakasasiakirjojen yksilöinnissä. Lisäksi asiakirjaan merkitään, mikä sosiaalipalvelu on kulloinkin kyseessä.

Omaishoidon tuessa käytettäviä palveluprosesseja ovat *hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle ja omaishoidon tuottaminen asiakkaalle*. Omaishoidon tuen kokonai-
suus on kuvattavissa sosiaalipalvelujen luokituksen kokonaisuudessa taulukon 18 mukaisesti.

Taulukko 18: Omaishoidon tuki Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Omaishoidon tukeen kuuluvan hallintoasian käsittely	Omaishoidon tukeen kuuluvan asian vireilletuleminen	asiakas- ja resurssiohjaus, sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu
	Selvittäminen		Omaishoidon tukeen kuuluvan asian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Omaishoidon tukeen kuuluvan asian ratkaiseminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnitteleminen	Omaishoidon tuen järjes- täminen	Omaishoidon tuen suunnitteleminen Omaishoitosopimuksen laatiminen	sosiaalityö
	Palvelun seuraa- minen ja arvioi- minen		Omaishoidon tuen seu- raaminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättä- minen		Omaishoidon tuen päät- täminen	ammatillinen perhekotihoi- to, ateriapalvelu, asiointipal- velu, harrastus- ja kerhotoi- minta, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, kylvetyspal- velu, laitoshoido, loma- ja virkistystoiminta, osavuoro- kautinen palveluasuminen, perhehoito, päivätoiminta, siivouspalvelu, tukihenkilö- ja perhetoiminta, vaatehuol- topalvelu, vertaistukitoimin- ta, ympärivuorokautinen palveluasuminen
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteu- tuksen suunnitte- leminen	Omaishoidon tuen tuot- taminen	Omaishoidon tuen toteu- tuksen suunnitteleminen	
	Palvelun toteut- taminen		Omaishoidon tuen toteut- taminen	

Palvelun arvioiminen	Omaishoidon tuen arvioiminen
Palvelun toteutuksen päättäminen	Omaishoidon tuen toteutuksen päättäminen

4.12 Perheasioiden sovittelu

Perheasioiden sovittelu on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on auttaa ja tukea perheitä ristiriitatilanteissa. Perheasioiden sovittelua voidaan järjestää myös silloin, kun lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tai sopimuksen noudattamisessa ilmenee ristiriitoja. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Perheasioiden sovittelun palvelu-
rusteena on *avioliittolaki (234/1929)*. Perheasioiden sovittelupalvelu annettava sosiaalipalvelu on *perheasioiden sovittelu*. Perheasioiden sovittelupalvelua ei tarkenneta toteutustapaluokituk-
sella.

Kaikki perheasioiden sovittelun yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina perheasioiden sovittelupalveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa palvelun. Perheasioiden sovittelun prosessi on *sovittelu*. Perheasioiden sovittelun palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 19 mukaisesti.

Taulukko 19: Perheasioiden sovittelu Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palvelu- prosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Sovittelu	Sovittelun käynnistyminen	Perheasioiden sovittelu	Perheasioiden sovittelun käynnistyminen	perheasioiden sovittelupalvelu
	Sovittelun toteuttaminen		Perheasioiden sovittelun toteuttaminen	
	Sovittelun päättäminen		Perheasioiden sovittelun päättäminen	

4.13 Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on kohentaa pitkään työttömänä olleiden työllistymismahdollisuuksia ja elämänhallintaa. Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisessa kunta ja työvoimahallinto laativat yhdessä sosiaalihuollon asiakkaan kanssa aktivointisuunnitelman, jonka avulla pyritään edistämään työmarkkinatukeen oikeutetun tai toimeentulotukea saavan henkilön työllistymistä. Aktivointisuunnitelmaan voidaan sisällyttää muun muassa kuntouttavaa työtoimintaa, jonka kunta järjestää. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen palvelu-
rusteena on *laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)*.

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen sosiaalipalveluja ovat *sosiaalityö sosiaaliohjaus*, ja *kuntouttava työtoiminta ja työtoiminta*. Kuntouttavaa työtoimintaa ei tarkenneta toteutustavoilla. Kunnissa kuntouttavan työtoiminnan kokonaisuuteen saattaa kuulua myös muita toimintaa ja palveluja mutta sosiaalihuollon osuus tässä kokonaisuudessa on nimenomaisesti

kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen ja siksi vain se palvelu on huomioitu pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen palvelutehtävässä kaikista työllistymiseen ja työllisyyteen liittyvistä palveluista.

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen palvelutehtävässä käytettävät palveluprosessit ovat *palveluun kuuluva alkukartoitus, hallintoasian käsittely, palvelun järjestäminen asiakkaalle ja palvelun tuottaminen asiakkaalle*. Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen kokonaisuus voidaan esittää Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 20 mukaisesti.

Taulukko 20: Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistyminen	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen alkuarviointi	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen käynnistyminen	sosiaalityö
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen tarpeen selvittäminen	
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemiseen kuuluvan hallintoasian käsittely	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemiseen kuuluvan asian vireilletuleminen	sosiaalityö
			Selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemiseen kuuluvan asian ratkaiseminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnittelu	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen järjestäminen asiakkaalle	Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen suunnittelu	sosiaalityö
	Palvelun seuraaminen ja arvioiminen		Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen seuraaminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisen päättäminen	
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Kuntouttavan työtoiminnan tuottaminen asiakkaalle	Kuntouttavan työtoiminnan toteutuksen suunnittelu	kuntouttava työtoiminta, työtoiminta, sosiaaliohjaus
	Palvelun toteuttaminen		Kuntouttavan työtoiminnan toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Kuntouttavan työtoiminnan arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Kuntouttavan työtoiminnan toteutuksen päättäminen	

4.14 Puolison elatusavun vahvistaminen

Puolison elatusavun vahvistaminen on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on vahvistaa puolison elatusvelvolliselta puolisoiltaan saama elatusapu. Puolison elatusavun määrä ja sen suorittamistapa vahvistetaan sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä. Kunnan sosiaalilautakunnan tehtävänä on harkita, voidaanko puolisoitten keskenään tekemää sopimusta puolison elatusavusta pitää kohtuullisena, ja vahvistaa sopimus. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Puolison elatusavun vahvistamisen palveluperusteena on *avioliittolaki*

(234/1929). Puolison elatusavun vahvistaminen sisältää sosiaalipalveluna *sopimuksen vahvistaminen* ja sitä ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kaikki puolison elatusavun vahvistamisen yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina sopimuksen vahvistamisen palveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa sopimuksen vahvistamisen. Puolison elatusavun vahvistamisen prosessi on *sopimuksen vahvistus*. Puolison elatusavun vahvistamisen palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 21 mukaisesti.

Taulukko 21: Puolison elatusavun vahvistaminen Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Sopimuksen vahvistus	Sopimisen käynnistyminen	Puolison elatusapusopimuksen vahvistus	Puolison elatusavusta sopimisen käynnistyminen	sopimuksen vahvistaminen
	Sopimuksesta neuvottelemine		Puolison elatusapusopimuksesta neuvottelemine	
	Sopimuksen vahvistaminen		Puolison elatusavun vahvistaminen	

4.15 Päihdehuolto

Päihdehuolto on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihdeiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä haittoja sekä parantaa päihdeiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Päihdehuollon palveluperusteena on *päihdehuoltolaki (41/1986)*.

Päihdehuollon organisointi ja järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon välillä vaihtelee kunnissa. Tästä syystä sosiaalipalvelujen luokituksessa päihdehuollon palvelutehtävän kuvaustapa ei sellaisenaan välttämättä vastaa kaikkien kuntien ja palvelun tuottajien tarpeisiin. Sosiaalipalvelujen luokituksessa päihdehuollon kokonaisuuteen katsotaan kuuluvaksi seuraavat sosiaalipalvelut: *asiakas- ja resurssiohjaus, asumisen järjestäminen, katkaisuhuolto, korvaushoito, päihdehuollon avokuntoutus, päihdehuollon laituskuntoutus, päihdehuollon polikliininen toiminta, päivätoiminta, selviämishoito, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, terapiapalvelu, tilapäisasumispalvelu, tukiasuminen, vertaistukitoiminta, vieroitushoito*. Päihdehuollossa käytetään toteutustapa luokitukselta luokkia päihdehuollon laitospalvelu tai päihdehuollon avopalvelu seuraavasti:

Taulukko 22: Päihdehuollon toteutustavat

Päihdehuollon sosiaalipalvelu	toteutustapa
katkaisuhuolto	laitospalvelu tai avopalvelu
korvaushoito	laitospalvelu tai avopalvelu
selviämishoito	laitospalvelu tai avopalvelu
vieroitushoito	laitospalvelu tai avopalvelu

Muita kuin taulukossa mainittuja ns. "hoidollisia palveluja" ei tarkenneta päihdehuollossa toteutustapaluokituksella.

Päihdehuollon palveluprosesseja ovat *palveluun kuuluva alkukartoitus, hallintoasian käsittely, palvelun tuottaminen asiakkaalle ja palvelun järjestäminen asiakkaalle*. Päihdehuollon kokonaisuus on kuvattavissa sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 22 mukaisesti.

Taulukko 23: Päihdehuolto sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Palveluun kuuluva alkukartoitus	Palvelun käynnistyminen	Päihdehuoltoon kuuluva alkukartoitus	Päihdehuollon käynnistyminen	sosiaalityö
	Palvelun tarpeen selvittäminen		Päihdehuollon tarpeen selvittäminen	
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Päihdehuollon hallintoasian käsittely	Päihdehuoltoasian vireilletuleminen	asiakas- ja resurssiohjaus, sosiaalityö, välitystilipalvelu
	Selvittäminen		Päihdehuoltoasian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Päihdehuoltoasian ratkaiseminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnitteleminen	Päihdehuollon järjestämisen asiakkaalle	Päihdehuollon suunnitteleminen	sosiaalityö
	Palvelun seuraminen ja arvioiminen		Päihdehuollon seuraminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Päihdehuollon päättäminen	
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnitteleminen	Päihdehuollon palvelun tuottaminen asiakkaalle	Päihdehuollon palvelun toteutuksen suunnitteleminen	katkaisuhoito, korvaushoito, päihdehuollon avokuntoutus, päihdehuollon laituskuntoutus, päihdehuollon polikliininen palvelu, päivätoiminta, selviämishoito, sosiaaliohjaus, terapiapalvelu, tilapäisasumispalvelu, tukiasuminen, vertaistukitoiminta, vieroitushoito
	Palvelun toteuttaminen		Päihdehuollon palvelun toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Päihdehuollon palvelun arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Päihdehuollon palvelun päättäminen	

4.16 Sosiaaliasiamiestoiminta

Sosiaaliasiamiestoiminta on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jossa sosiaaliasiamies valvoo ja edistää sosiaalihuollon asiakkaiden oikeutta hyvään palveluun sosiaalihuollossa. Sosiaaliasiamies on sosiaalihuollon ammattihenkilö, jonka tehtävänä on neuvoa asiakkaita sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain soveltamisessa, avustaa asiakkaita muistutuksen tekemisessä, tiedottaa asiakkaiden oikeuksista ja toimia muutenkin asiakkaiden oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi sekä seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman

kehitystä kunnassa ja antaa siitä selvitys vuosittain kunnanhallitukselle. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Sosiaaliamiestoiminnan palveluperusteena oleva sosiaalihuollon yleislaki on *laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)*.

Sosiaaliamiestoiminnan sisältämä sosiaalipalvelu on *sosiaaliamiespalvelu*, jota ei tarkenneta toteutustapaluokituksella.

Kaikki sosiaaliamiestoiminnan yhteydessä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina sosiaaliamiespalveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa sen. Sosiaaliamiestoiminnan prosessi on neuvonta. Sosiaaliamiestoiminta on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 23 mukaisesti.

Taulukko 24: Sosiaaliamiestoiminta Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Neuvonta	Neuvonnan käynnistyminen	Sosiaaliamiehen neuvonta	Sosiaaliamiehen neuvonnan käynnistyminen	sosiaaliamiespalvelu
	Neuvonnan toteuttaminen		Sosiaaliamiehen neuvonnan toteuttaminen	
	Neuvonnan päättäminen		Sosiaaliamiehen neuvonnan päättäminen	

4.17 Sosiaalinen luototus

Sosiaalinen luototus on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on sosiaalisin perustein myönnettävän luoton ja siihen liittyvän neuvonnan avulla ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Sosiaalisen luototuksen palveluperusteena on *laki sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002)*.

Sosiaalinen luototus sisältää yhden sosiaalipalvelun, joka on *sosiaalisen luototuksen palvelu*. Sosiaalista luototuksen palvelua ei tarkenneta toteutustapaluokituksella. Kaikki sosiaaliseen luototuksen palvelutehtävässä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat sosiaalipalveluna sosiaalisen luototuksen palveluun riippumatta siitä, mikä organisaatio, palveluyksikkö tai palvelunantaja toteuttaa sen.

Sosiaalisen luototuksen prosesseja ovat *neuvonta, hallintoasian käsittely ja sopiminen*. Sosiaalisen luototuksen palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 24 mukaisesti.

Taulukko 25: Sosiaalinen luototus Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Neuvonta	Neuvonnan käynnistyminen	Sosiaalisen luototuksen neuvonta	Sosiaalisen luototuksen neuvonnan käynnistyminen	sosiaalisen luototuksen palvelu

	Neuvonnan toteuttaminen		Sosiaalisen luototuksen neuvonnan toteuttaminen	
	Neuvonnan päättäminen		Sosiaalisen luototuksen neuvonnan päättäminen	
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Sosiaalisen luototuksen hallintoasian käsittely	Sosiaalisen luototusasian vireilletuleminen	sosiaalisen luototuksen palvelu
	Selvittäminen		Sosiaalisen luototusasian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Sosiaalisen luototusasian ratkaiseminen	
Sopiminen	Sopimisen käynnistyminen	Sosiaalisesta luotosta sopiminen	Sosiaalista luottoa koskevan sopimisen käynnistyminen	sosiaalisen luototuksen palvelu
	Sopimuksen laatiminen		Sosiaalista luottoa koskevasta sopimuksesta neuvottelemisen ja sopimuksen vahvistaminen	
	Sopimuksen toteutuksen seuranta		Sosiaalista luottoa koskevan sopimuksen toteutuksen seuranta	

4.18 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä silloin, kun toimeentuloa ei voida saada ansiotyöllä, toimeentuloturvan ensisijaisilla etuuksilla, elatusvelvollisen huolenpidolla tai muulla tavoin. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Toimeentulotuen myöntämisen palveluperusteena on *laki toimeentulotuesta (1412/1997)*.

Toimeentulotuessa on kolme sosiaalipalvelua: *sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu ja välitystilipalvelu*. Toimeentulotuessa käytettävä prosessi on *hallintoasian käsittely*. Toimeentulotuen palvelutehtävässä syntyvät asiakasasiakirjat kuuluvat aina johonkin kolmesta sosiaalipalveluista hallintoasian käsittelyn prosessiin.

Välitystilipalvelussa kyseessä oleva välitystilille haettava perintä tulee perittävän etuuden pykälän mukaan. Koska välitystilipalvelua tarvitaan toimeentulotuen palvelutehtävässä, se on luokituksessa sisällytetty yhdeksi toimeentulotuessa annettavista sosiaalipalveluista.

Jos toimeentulotuessa joudutaan tekemään perusosan alentamista koskeva päätös ja suunnitelma, katsotaan sen olevan osa sosiaalityön palvelua. Sen sijaan perustoimeentulotukihakemuksen käsittely, selvitys ja toimeentulotukipäätöksen tekeminen ovat taloudellisen tuen palvelua. Toimeentulotuen palvelutehtävä on kuvattavissa Sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 25 mukaisesti.

Taulukko 26: Toimeentulotuki Sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Toimeentulotukiasian hallintoasian käsittely	Toimeentulotukiasian vireilletuleminen	taloudellisen tuen palvelu, sosiaalityö, välitystilipalvelu
	Selvittäminen		Toimeentulotukiasian selvittäminen	

4.19 Vammaispalvelut

Vammaispalvelut on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisina yhteiskunnan jäseninä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011) Vammaispalvelujen palveluperusteena on laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987).

Vammaispalvelulain (380/1987 8 §) mukaan vammaiselle henkilölle annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja. Koska kunta voi valita oman palvelutuotantonsa kunnan asukkaiden tarpeita vastaavaksi, tässä on esitetty vain yleisimpiä vammaispalvelulain perusteella järjestettäviä palveluja. Lisäksi palvelujen myöntämisessä on kuntakohtaisia eroja siinä, minkä lain perusteella vammaisen henkilö saa palveluja. Sosiaalipalvelujen luokituksessa on tunnistettu ainakin seuraavat vammaispalveluissa annettavat sosiaalipalvelut: asiakas- ja resurssiohjaus, asiointipalvelu, *asunnon muutostyö, harrastus- ja kerhotoiminta, henkilökohtainen apu, kodinhoitoapu, kuntoutusohjaus, kuljetuspalvelu, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perheytyö, päivätoiminta, saattajapalvelu, sosiaalityö, sosiaaliohjaus, sopeutumisvalmennus, taloudellisen tuen palvelu, tukihenkilö- tai -perhe-toiminta, vertaistukitoiminta ja ympärivuorokautinen palveluasuminen.*

Vammaispalvelulain mukaan myönnettäviä sosiaalipalveluja ei tarkenneta toteutustapaluokituksella. Kaikki vammaispalvelulain mukaan myönnettyt palvelut (asiakasryhmästä riippumatta) kuuluvat vammaispalvelut palvelutehtävään ja sen johonkin sosiaalipalveluun. Vammaispalvelujen palveluprosesseja ovat *ilmoituksen käsittely, hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle ja sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle.* Vammaispalvelujen kokonaisuus voidaan esittää sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 26 mukaisesti.

Taulukko 27: Vammaispalvelut sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Ilmoituksen vastaanottaminen	Vammaispalveluilmoituksen käsittely	Vammaispalveluilmoituksen vastaanottaminen	sosiaalityö
Ilmoituksen käsittely		Vammaispalveluilmoituksen käsitteleminen	
Vireilletuleminen	Vammaispalvelujen hallintoasian käsittely	Vammaispalveluasian vireilletuleminen	asiakas- ja resurssiohjaus, sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu
Selvittäminen		Vammaispalveluasian selvittäminen	
Ratkaiseminen		Vammaispalveluasian ratkaiseminen	

Palvelun suunnitteleminen	Vammaispalvelujen järjestäminen asiakkaalle	Vammaispalvelujen suunnitteleminen	sosiaalityö
Palvelun seuraminen ja arvioiminen		Vammaispalvelujen seuraminen ja arvioiminen	
Palvelun päättäminen		Vammaispalvelujen päättäminen	
			asiointipalvelu, asunnon muutostyö, harrastus- ja kerhotoiminta, henkilökohtainen apu, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelu, kuntoutusohjaus, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, perhetyö, päivätoiminta, saattajapalvelu, sopeutumisvalmennus, sosiaaliohjaus, tukihenkilö- tai -perhetoiminta, vertaistukitoiminta, ympärivuorokautinen palveluasuminen
Palvelun toteutuksen suunnittelemisen	Vammaispalvelujen tuottaminen asiakkaalle	Vammaispalvelun toteutuksen suunnittelemisen	
Palvelun toteuttaminen		Vammaispalvelun toteuttaminen	
Palvelun arvioiminen		Vammaispalvelun arvioiminen	
Palvelun toteutuksen päättäminen		Vammaispalvelun toteutuksen päättäminen	

Esimerkki 1: Jos vammaiselle henkilölle myönnetään asumispalveluja sosiaalihuoltolain perusteella, kyseessä ei ole vammaispalvelujen palvelutehtävään liitettävä asiakasasiakirja, vaan sosiaalihuoltolain mukainen asumispalvelu. Tällöin asiakirja kuuluu palvelutehtävään sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut.

Esimerkki 2: Jos ikääntynyt henkilö saa heikentyneen toimintakykynsä vuoksi esimerkiksi asunnon muutostyön vammaispalvelulain perusteella, kyseessä on vammaispalvelujen palvelutehtävä ja asunnon muutostyöhön liittyvät asiakirjat kuuluvat vammaispalveluihin.

4.20 Vammaisten henkilöiden työllisyyden hoito

Vammaisten henkilöiden työllisyyden hoito on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on järjestää vammaisille henkilöille työhön sijoittumista edistäviä kuntoutus- ja muita tukitoimia sekä ylläpitää ja parantaa heidän toimintakykyään. (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2010) *Vammaisten henkilöiden työllistymisen* tukemisen palveluperusteena on sosiaalihuoltolaki (710/1982).

Vammaisten henkilöiden työllisyyden hoidon sosiaalipalveluita ovat *taloudellisen tuen palvelu, sosiaalityö, työhön valmennus, työtoiminta* ja *työllistymistä tukeva toiminta*. Näitä palveluja ei tarvitse tarkentaa toteutustapaluokituksilla.

Vammaisten henkilöiden työllisyyden hoidon palveluprosesseja ovat *hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle* ja *sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle*. Vammaisten henkilöiden työllisyyden hoidon palvelutehtävä on esitettävissä sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 27 mukaisesti.

Taulukko 28: Vammaisten henkilöidentyöllisyyden hoito sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	---	------------------

vaihe				
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukemiseen kuuluvan asian käsittely	Työllistymisen tukemiseen kuuluvan hallintoasian vireilletuleminen	sosiaalityö, taloudellisen tuen palvelu
	Selvittäminen		Työllistymisen tukemiseen kuuluvan hallintoasian selvittäminen	
	Ratkaiseminen		Työllistymisen tukemiseen kuuluvan hallintoasian ratkaiseminen	
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnittelu	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukemisen järjestäminen	Työllistymisen tukemisen suunnitteleminen	sosiaalityö
	Palvelun seuraaminen ja arvioiminen		Työllistymisen tukemisen seuraaminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Työllistymisen tukemisen päättäminen	
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukemisen tuottaminen	Työllistymisen tukemisen toteutuksen suunnittelu	työtoiminta, työllistymistä tukeva toiminta, työhön valmennus
	Palvelun toteuttaminen		Työllistymisen tukemisen toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		työllistymisen tukemisen arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Työllistymisen tukemisen toteutuksen päättäminen	

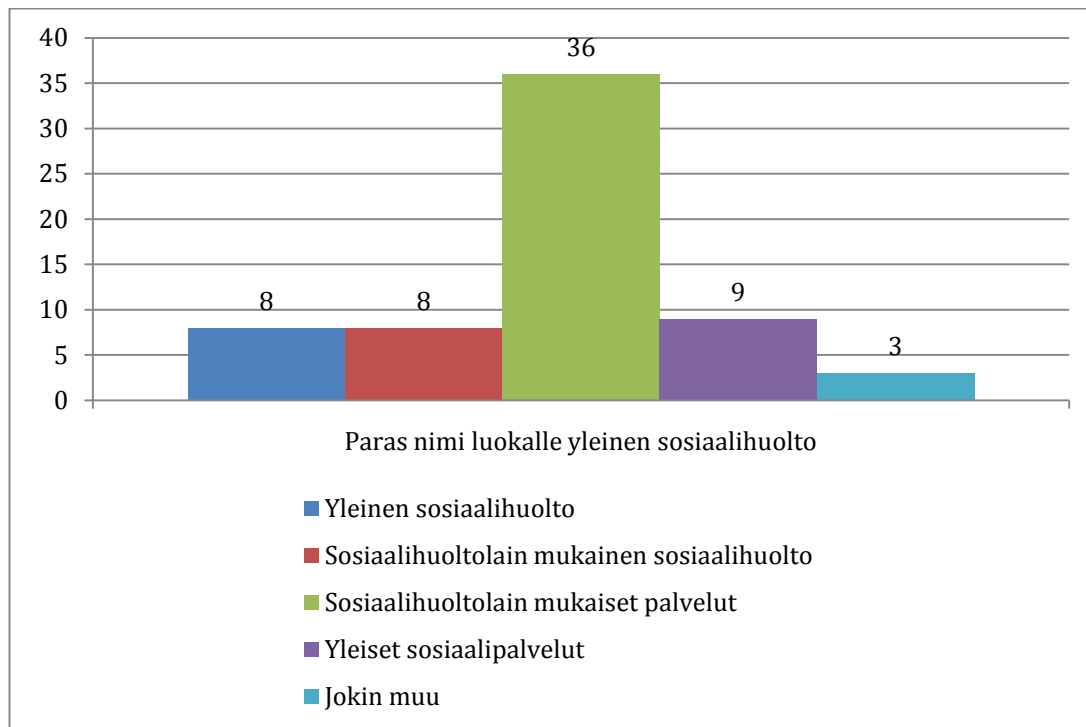
4.21 Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut on sosiaalihuollon palvelutehtävä, jonka tavoitteena on edistää ja ylläpitää yksityishenkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen perusteella annettavia sosiaalipalveluja voidaan antaa myös muiden lakien perusteella (kuten sosiaalityötä, asumisen palveluita, laitoshoidon tai perhehoitoa). Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen palveluperuste on sosiaalihuoltolaki (710/1982). (Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011)

Sosiaalihuoltolain mukaisia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi *ammattillinen perhekotihoito, asiakas- ja resurssiohjaus, asumisen järjestäminen, asumiskokeilu, asumisvalmennus, asunnon muutostyö, harrastus- ja kerhotoiminta, laitoshoidon, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, palveluneuvonta, perhehoito, perhetyö, päivätoiminta, sosiaalityö, sosiaaliohjaus, tilapäisasumispalvelu, tukiasuminen, tukihenkilö- ja -perheteroiminta, vertaistukitoiminta, välitystilipalvelu ja ympärivuorokautinen palveluasuminen*. Sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 § mukaan kunta voi erikseen laissa mainittujen sosiaalipalveluiden lisäksi järjestää muitakin tarpeellisia sosiaalipalveluita. Tämän vuoksi luokitus ei välttämättä ole kaikilta osin kattava.

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut sisältävät suuren osan sosiaalihuollon asiakastyötä ja siten asiakastyössä syntyvää asiakirjallista tietoa. Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen palvelutehtävää käytetään niissä tilanteissa, kun asiakas ei saa tiettyä sosiaalipalvelua minkään sosiaalihuollon erityislainsäädännön perusteella, vaan palveluperusteena on sosiaalihuoltolaki. Tällöin esimerkiksi "aikuissosiaalityön" tai "ikäihmisten sosiaalityön" kokonaisuudesta sosiaalityön osuus on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalityötä. Myös ikäihmisille tai mielenterveyskuntoutujille suunnatut asumispalvelut kuuluvat sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen ko-

konaisuuteen. Tämän palvelutehtävän nimeäminen on ollut vaikeaa ja vaihtoehtoja on ollut useita. Lopullinen palvelutehtävän nimi valittiin mm. Tikesos-työpajassa saadun palautteen perusteella, jossa kysyttiin osallistujien (n=64) näkemystä palvelutehtävän nimestä (ks. Kuva 2).

Kuva 2: Työpajaan osallistuneiden näkemys luokan nimestä.

Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen prosesseja ovat *ilmoituksen käsittely, hallintoasian käsittely, sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle ja sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle*. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut palvelutehtävä voidaan kuvata sosiaalipalvelujen luokituksessa taulukon 28 mukaisesti.

Taulukko 29: Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut sosiaalipalvelujen luokituksessa.

Sosiaalihuollon palvelu prosessi	Sosiaalihuollon palveluprosessin vaihe	Palvelutehtäväkohtainen prosessi	Palvelutehtäväkohtainen prosessin vaihe	Tuottaa palvelua
Ilmoituksen käsittely	Ilmoituksen vastaanottaminen	Sosiaalipalvelujen tarpeesta tehdyn ilmoituksen käsittely	Sosiaalipalvelujen tarpeesta tehdyn ilmoituksen vastaanottaminen	sosiaalityö
	Ilmoituksen käsitteleminen		Sosiaalipalvelujen tarpeesta tehdyn ilmoituksen käsitteleminen	
Hallintoasian käsittely	Vireilletuleminen	Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen hallintoasian käsittely	Sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin kuuluvan asian vireilletuleminen	sosiaalityö, asiakas- ja resurssiohjaus, taloudellisen tuen palvelu, välitystili-palvelu
	Selvittäminen		Sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin kuuluvan asian selvittäminen	

			Sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin kuuluvan asian ratkaiseminen	
	Ratkaiseminen			
Sosiaalipalvelun järjestäminen asiakkaalle	Palvelun suunnitteleminen	Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen järjestämisen asiakkaalle	Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen suunnittelu	sosiaalityö, sosiaaliohjaus
	Palvelun seuraminen ja arvioiminen		Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen seuraminen ja arvioiminen	
	Palvelun päättäminen		Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen päättäminen	
				ammattillinen perhekotihoito, asumisen järjestäminen, asumiskokeilu, asumisvalmennus, asunnon muutostyö, harrastus- ja kerhotoiminta, laitoshoido, loma- ja virkistystoiminta, osavuorokautinen palveluasuminen, tilapäisasumispalvelu, tukiasuminen, tukihenkilö- ja -perhetoiminta, vertaistukitoiminta ja ympärivuorokautinen palveluasuminen
Sosiaalipalvelun tuottaminen asiakkaalle	Palvelun toteutuksen suunnittelu	Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen tuottamisen asiakkaalle	Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen toteutuksen suunnittelu	
	Palvelun toteuttaminen		Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen toteuttaminen	
	Palvelun arvioiminen		Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen toteutuksen arvioiminen	
	Palvelun toteutuksen päättäminen		Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelujen toteutuksen päättäminen	

5 Palvelutehtävien organisointi kunnissa

Nykyiset sosiaalipalvelujen järjestämisen ja tuottamisen organisointi- ja toimintatavat vaihtelevat kunnissa. Osassa kunnista palvelut jaetaan perus- ja erityispalveluihin, toisissa kunnissa palvelut saatetaan jakaa elinkaariajattelun mukaisesti (lapsiperhepalvelut, aikuissosiaalityö, ikäihmisten palvelut ja vammaispalvelut) ja lisäksi on muita palvelujen ryhmittelyn perusteita. Sosiaalipalvelujen luokitus on tietoisesti jätetty organisointikysymysten ulkopuolelle ja tarkoituksena ei ole vaikuttaa nykyisiin sosiaalipalvelujen ja eri tehtävien hallintomalleihin. Seuraavissa luvuissa esitetään sosiaalipalvelujen luokituksen suhdetta ja käyttöä yleisesti käytettyjen palvelukokonaisuuksien näkökulmasta.

5.1 Esimerkki 1: "Aikuissosiaalityö"

Aikuissosiaalityö on vakiintunut termi, jota käytetään kunnissa tarkoittamaan joko yksittäistä sosiaalipalvelua tai eri tehtävien ja palvelujen muodostamaa kokonaisuutta. Vastaavissa käyttö-tarkoituksissa käytetään myös käsitettä aikuissosiaali- tai aikuispalvelut. Yhteisenä piirteenä eri aikuissosiaalityön määrittelyissä on niiden kohderyhmä, jolloin aikuissosiaalityön palveluiden katsotaan kohdistuvat työikäiseen aikuisväestöön. Tarkempi aikuissosiaalityön kokonaisuuteen liitettävien palvelujen ja tehtävien tarkastelu on osoittanut, että aikuissosiaalityössä annettavat palvelut vaihtelevat sisällöiltään. Yleisimpiä aikuissosiaalityön palveluita ovat palveluohjaus, suunnitelmallinen sosiaalityö, toimeentuloturvaan liittyvät palvelut, aktiivisuussuunnitelmien laatiminen ja eräiden päihdehuoltoon kuuluvien palveluiden järjestäminen ja niihin kuuluvat suunnitelmien ja päätösten tekeminen.

Sosiaalipalvelujen luokitus ei sisällä käsitettä aikuissosiaalityö. Sosiaalipalvelujen luokitus pitää kuitenkin sisällään kaikki ne palvelut ja toiminnot, joita aikuissosiaalityön kokonaisuus sisältää. Sosiaalipalvelujen luokituksessa aikuissosiaalityö muodostuu esimerkiksi seuraavien palvelutehtävä-sosiaalipalvelu yhdistelmistä:

Aikuissosiaalityö sosiaalipalvelujen luokituksessa:

- Palvelutehtävä
 - Sosiaalipalvelu (toteutustapa)

- Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut
 - Palveluneuvonta
 - Sosiaalityö
 - Tukiasuminen
 - Osavuorokautinen palveluasuminen
- Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen

- Kuntouttava työtoiminta
- Päihdehuolto (käytetään tarkenteena Päihdehuollon avopalvelu- tai laitospalvelu)
 - Päihdekuntoutus (avo- tai laitospalvelu)
 - Päihdehuollon polikliininen palvelu (avopalvelu)
- Toimeentulotuki
 - Taloudellisen tuen palvelu
 - Välitystilipalvelu

Sosiaalipalvelujen luokituksessa ei oteta kantaa siihen, miten kunnat tai palvelujen tuottajat nimeävät tai organisoivat palvelunsa. Sosiaalipalvelujen luokituksen käytön tarkoituksena on, että eri palveluissa syntyvät asiakastiedot pystytään asiakasasiakirjojen metatietoina nimeämään tietojärjestelmissä sosiaalipalvelujen luokituksen mukaisesti. Tämä on tärkeää esimerkiksi silloin, jos käytetään yhteistä tietovarantoa, jossa tiedon tulee olla myös muiden organisaatioiden löydettävissä loogisen ryhmittelyn perusteella.

5.2 Esimerkki 2: "Vanhuspalvelut"

Vanhuspalvelut, ikäihmisten palvelut tai vanhustenhuolto on aikuissosiaalityön tavoin vakiintunut eri sosiaalipalveluita ja tehtäviä yhdistävä käsite, jota käytetään kunnissa varsin yleisesti. Myös hoiva- ja kotipalvelut usein kuvaavat niitä palveluita, joita "vanhuspalvelut" pitävät sisällään. Vanhuspalveluilla viitataan usein niihin palvelutehtäviin ja sosiaalipalveluihin, joiden suurin käyttäjäryhmä on ikäännytynyt aikuisväestö, jotka tarvitsevat tukea voidakseen asua kotona tai laitosasumista.

Sosiaalipalvelujen luokituksessa tarkasteltuna vanhuspalvelut muodostuvat esimerkiksi seuraavien palvelutehtävä-sosiaalipalvelu yhdistelminä:

- Palvelutehtävä
 - Sosiaalipalvelu

- Omaishoidon tuki
 - Osavuorokautinen palveluasuminen
 - Loma- ja virkistystoiminta
 - Taloudellisen tuen palvelu
 - Vertaistukitoiminta
- Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut
 - Sosiaalityö
 - Perhehoito
 - Laitoshoito
 - Päivätoiminta
- Vammaispalvelut
 - Asunnon muutostyö
- Kotipalvelut
 - Kuljetuspalvelu

- Kodinhoitoapu
- Ateriapalvelu

Kunnat ja muut palvelujen tuottajat voivat itse nimetä palvelunsa kuten nykyään. Tulevaisuudessa ”vanhuspalvelujen” kokonaisuuden palvelut tulee kuitenkin pystyä yksilöimään järjestelmissä sosiaalipalvelujen luokituksen mukaisesti palvelutehtäviin ja sosiaalipalveluihin.

5.3 Esimerkki 4: ”Lapsiperhepalvelut”

Lapsiperhepalvelut muodostuvat esimerkiksi kokonaisuudesta, jossa palvelun saajina ovat lapsiperheet. Lapsiperhepalveluiden kokonaisuuteen saattaa kunnassa olla organisoituneena sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, kuten äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, lapsiperheiden kotipalvelut ja lastensuojelu. Sosiaalipalvelujen luokituksessa on huomioitu vain sosiaalihuollolle määritellyt tehtävät ja niistä ne, joissa tuotetaan asiakaskohtaista asiakirjallista tietoa, jotka tallennetaan ja säilytetään henkilörekistereissä. Sosiaalipalvelujen luokituksen näkökulmasta äitiys- ja perheneuvolapalvelut eivät kuulu sosiaalipalvelujen luokitukseen, koska näissä palveluissa syntyy terveydenhuollon potilastietoja.

Ennaltaehkäisevän lastensuojelun järjestämistavat vaihtelevat kunnittain. Peruseriaate on, että mikäli ennaltaehkäisevän lastensuojelun palveluissa syntyy asiakaskohtaista ja henkilörekistereihin tallennettavaa asiakirjallista tietoa, asiakirjoja ei voida tallentaa lastensuojelun asiakasrekisteriin, jos asiakas ei ole lastensuojelun asiakkuudessa. Jos asiakas saa esimerkiksi sosiaalihuoltolain perusteella päivätoimintaa ja tästä syntyy asiakastietoja, tiedot tallennetaan sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut –palvelutehtävän asiakasrekisteriin, vaikka kyseessä olisi-kin lapsiperhe.

Lapsiperheiden kotipalvelua voidaan järjestää kahdella tavalla. Ensimmäinen tapa on järjestää se lastensuojelulain mukaisena avohuollon tukitoimenpiteenä, jolloin lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkuudessa ja asiakastiedot tallennetaan lastensuojelun asiakasrekisteriin. Jos lapsiperheiden kotipalvelua järjestetään sosiaalihuoltolain perusteella, tiedot tallennetaan Kotipalvelut –palvelutehtävän asiakasrekisteriin. Mikäli kotipalvelun henkilökunnalla on terveydenhuollon koulutus, asiakastiedot tallennetaan kotipalveluiden potilasrekisteriin, jossa voi olla oma asiakasrekisterin osionsa. Jos tiedot ovat luonteeltaan hoitoa tai tutkimusta koskevia tietoja, tiedot tulee kirjata terveydenhuollon potilastietoihin.

5.4 Esimerkki 5: ”Lastenvalvojan tehtävät”

Lastenvalvojan tehtävät muodostuvat perinteisesti neljästä eri palvelutehtävästä sosiaalipalvelujen luokituksen kautta tarkasteltuna. Lastenvalvojan tehtäviksi on nimetty yleisesti seuraavat palvelutehtävät ja sosiaalipalvelut:

- Palvelutehtävä
 - Sosiaalipalvelu

- Isyyden selvittäminen

- Isyyden selvittämisspalvelu
- Puolison elatusavun vahvistaminen
 - Sopimuksen vahvistaminen
- Lapsen elatusavun vahvistaminen
 - Sopimuksen vahvistaminen
- Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen
 - Sopimuksen vahvistaminen
 - Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittäminen (sis. tuomioistuimen pyytämät selvitykset lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta ja/tai asumisesta)

Esimerkki:

Kunnassa on sovittu, että lastenvalvoja vahvistaa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat sopimukset. Sen sijaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat käräjäoikeudelle menevät selvityksen laaditaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän yhteistyönä.

Työntekijä kasvatus- ja perheneuvolassa käyttää kasvatus- ja perheneuvonnan palvelutehtävään kuuluvia sosiaalipalveluja ja niiden prosesseja toteuttaessaan kasvatus- ja perheneuvonnan kuuluvia palveluja ja tuottaa asiakirjat sen palvelutehtävän henkilökisteriin. Tehdessään selvitystyötä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittämiseen liittyen hän toteuttaa lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamisen palvelutehtävää ja liittyy siihen kuuluvat asiakasasiakirjat lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittämisen sosiaalipalveluun ja sen käyttämään palveluprosessiin.

Työntekijä lastensuojelussa käyttää lastensuojelun palvelutehtävään kuuluvia sosiaalipalveluja ja niiden prosesseja toteuttaessaan lastensuojeluun kuuluvia palveluja ja tuottaa lastensuojelun asiakasasiakirjat lastensuojelun henkilökisteriin. Tehdessään selvitystyötä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittämiseen liittyen hän toteuttaa lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamisen palvelutehtävää ja liittyy siihen kuuluvat asiakasasiakirjat lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittämisen sosiaalipalveluun ja sen käyttämään prosessiin, eli selvittämiseen.

Lastenvalvoja käyttää lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamiseen palvelutehtävään kuuluvaa lapsen huollon ja tapaamisoikeuden vahvistamisen sosiaalipalvelua vahvistaessaan vanhempien välisen sopimuksen koskien lapsen huoltoa, asumista tai tapaamisoikeutta.

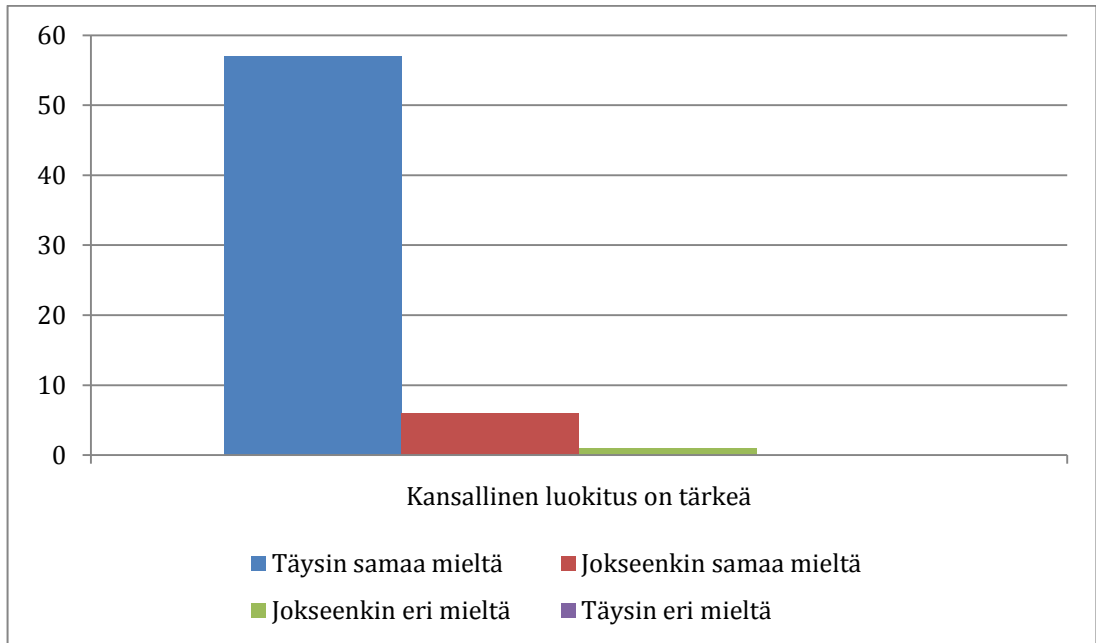
6 Esimerkkejä sosiaalipalvelujen luokituksen soveltamisesta

6.1 Sosiaalipalvelujen luokituksen soveltamisesta yleisesti

Tikesos-hanke toteutti syksyllä 2011 kyselyn Tikesos-tuotosten hyödyntämisestä eri yhteistyötahojen organisaatioissa. Kyselyn lähti n. 420 henkilölle tai organisaatiolla ja lisäksi se oli saatavilla Tikesos-hankkeen verkkosivuilla. Määräpäivään mennessä kyselyyn vastasi 74 henkilöä. Näistä 74 henkilöstä 54 % (40 henkilöä) kertoi hyödyntäneensä omassa työssään sosiaalipalvelujen luokitusta tai siihen kuuluvaa sanastoa. Kaikista kyselyssä mukana olleista tuotoksista sosiaalipalvelujen luokitus ja sanasto olivat kaikista käytetyin tuotos.

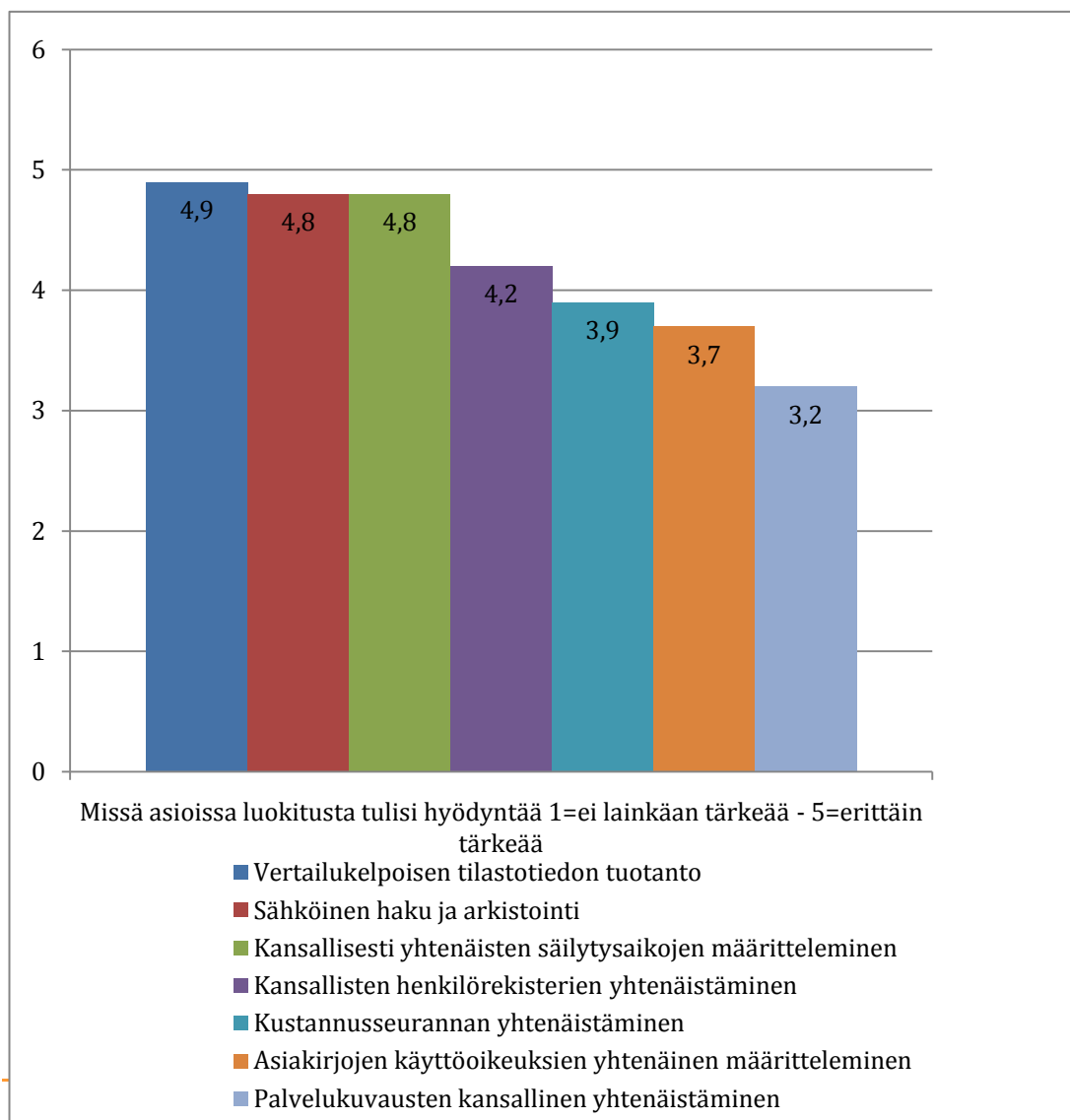
Kyselyyn vastanneet saivat kuvailla, millä tavoin olivat hyödyntäneet sosiaalipalvelujen luokitusta tai siihen liittyvää sanastoa omassa työssään tai organisaatiossaan. Vastausten perusteella luokitusta tai sanastoa on hyödynnetty tietojen käsittelyn, toiminnan ja arkistoinnin suunnittelussa, henkilökunnan kouluttamisessa, tietojärjestelmien ja asiakaspalveluprosessien suunnittelussa ja sisältöjen kehittämisessä. Lisäksi luokitusta on hyödynnetty tilastoinnin kehittämisessä ja oman palvelutuotannon luokittelun ja määrittelytyön tukena. Luokitusta ja sanastoa on hyödynnetty myös opetus ja tutkimustyössä sekä käsitteiden yhdenmukaistamisessa ja organisaation tieto- ja tilastomäärittelyssä. Tämän viitteellistä tietoa antavan kyselyn perusteella voidaan todeta, että sosiaalipalvelujen luokitusta ja siihen liittyvää sanastoa on käytetty niihin tarpeisiin joihin se tehtiin.

Sosiaalipalvelujen luokitusta koskevassa Tikesos-työpajassa osallistujilta kysyttiin heidän näkemystään kansallisen luokituksen tärkeydestä. Kysymykseen vastasi 59 osallistujaa seuraavasti:

Kuva 3: Tarve kansalliselle luokitukselle

Työpajassa kysyttiin myös vastaajien näkemyksiä siitä, missä asioissa he kokevat kansallisesta luokituksesta olevan eniten hyötyä ja kuinka tärkeänä he pitävät luokitusten hyödyntämistä eri asioissa. Kuvassa 4 on kuvattu vastaajien (n=64) näkemyksen luokituksen hyödyntämisestä.

Kuva 4: Kansallisen luokituksen hyödyntäminen

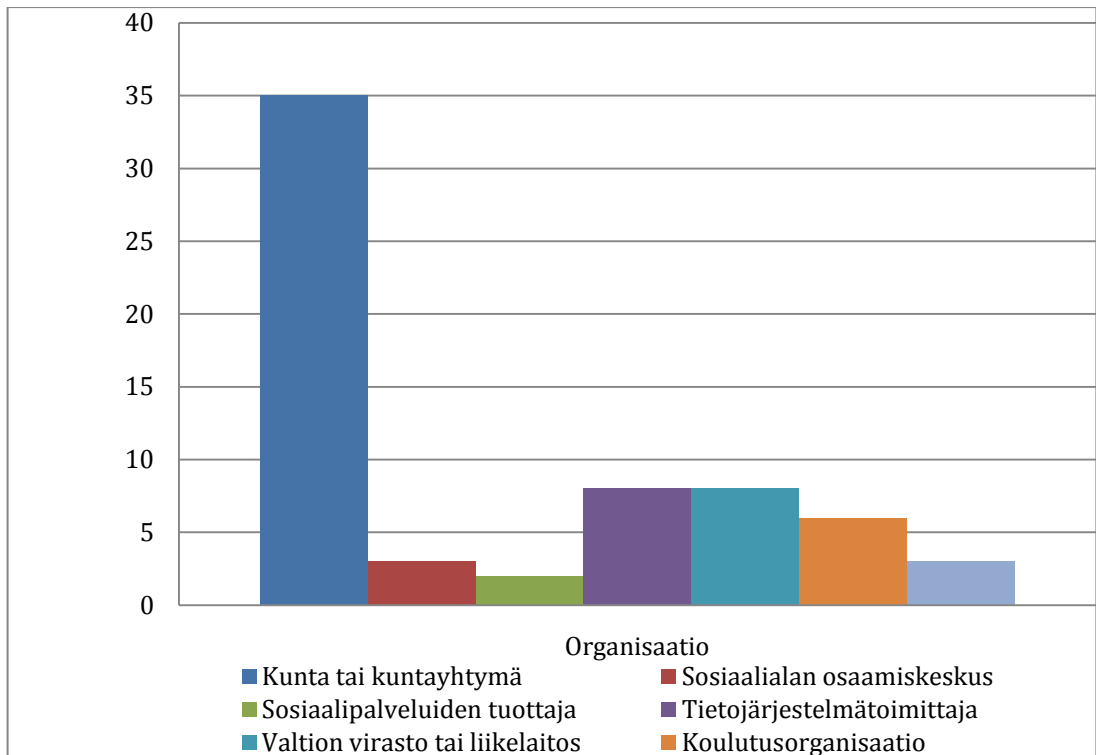
Kyselyn perusteella kansallista luokitusta pidetään tärkeänä kaikkien vaihtoehtoina esitettyjen eri osa-alueiden yhdenmukaistajana. Kaikki tarjolla olleet vaihtoehdot nähtiin tärkeinä mutta kaikista tärkeimpänä sitä pidettiin vertailukelpoisen tilastotiedon tuottamiseksi. Vähiten tärkeänä pidettiin palvelukuvausten kansallista yhtenäistämistä.

6.2 Sosiaalipalvelujen luokituksen arviointia

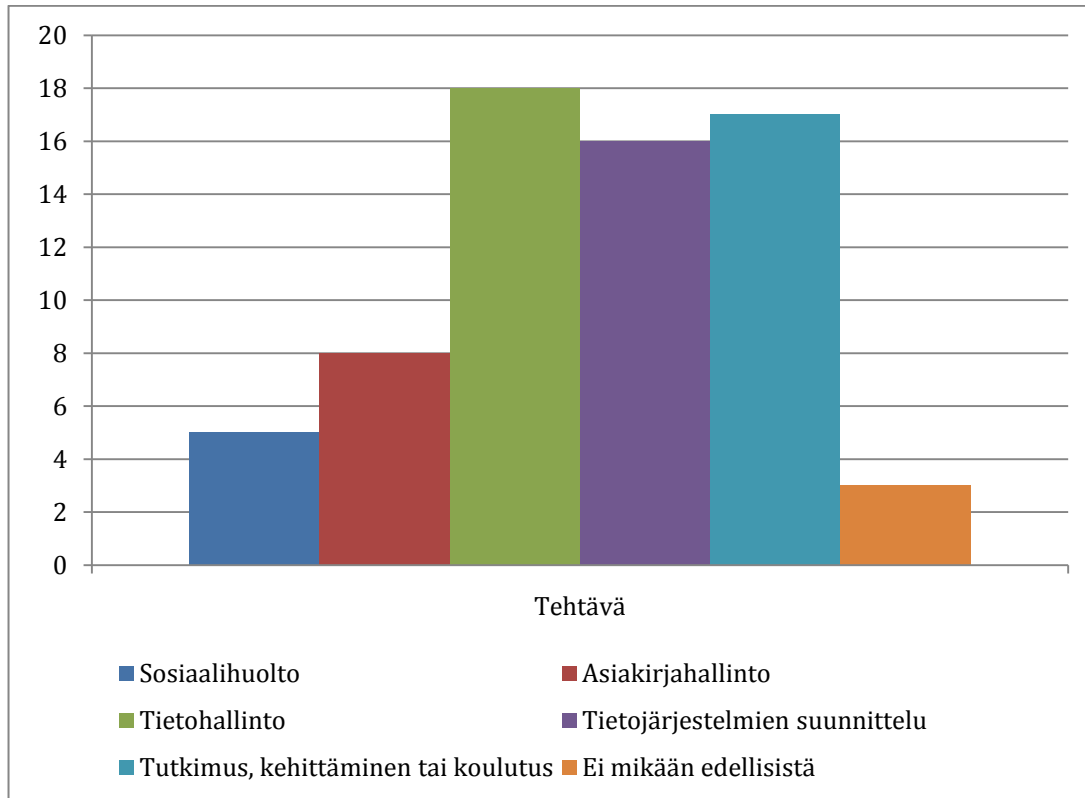
Tikesos-hankkeen työpajaan 15.10.2010 ”Sosiaalipalvelujen luokitus –Vaikutukset tietojärjestelmiin ja asiakastietojen hallintaan” kutsuttiin sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmätoimittajia, kuntien ja sosiaalihuollon palveluntuottajien tietohallintoa, sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien pää- ja vastuukäyttäjiä sekä asiakirjahallinnon asiantuntijoita ja kehittäjiä. Tilaisuuteen osallistui 81 henkilöä. Tapahtuma oli täynnä ja kaikki halukkaan osallistujat eivät mahtu-

neet mukaan tapahtumaan. Tapahtumassa oli yhteensä 81 osallistujaa, joilta kerättiin palautetta työpajan aikana eri luokituksen osa-alueista.

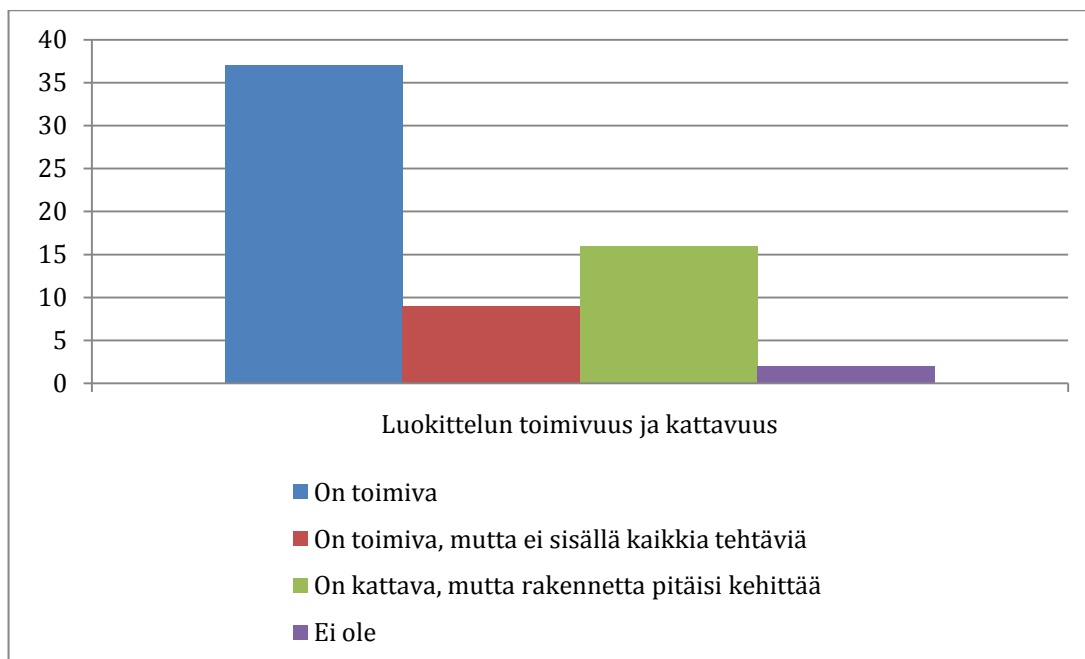
Työpajassa saadun palautteen perusteella luokitukseen on tehty tarkennuksia ja muutoksia. Seuraavassa on esitetty työpajaan osallistuneiden taustaorganisaatiot (kuva 5), keskeisin työtehtävä (kuva 6) sekä osallistujien näkemyksiä sosiaalipalvelujen luokituksen toimivuudesta ja kattavuudesta (kuva 7), sen moniulotteisen rakenteen ymmärrettävyydestä (kuva 8) ja sosiaalipalvelujen ja palvelutehtävien suhteen ymmärrettävyydestä (kuva 9).

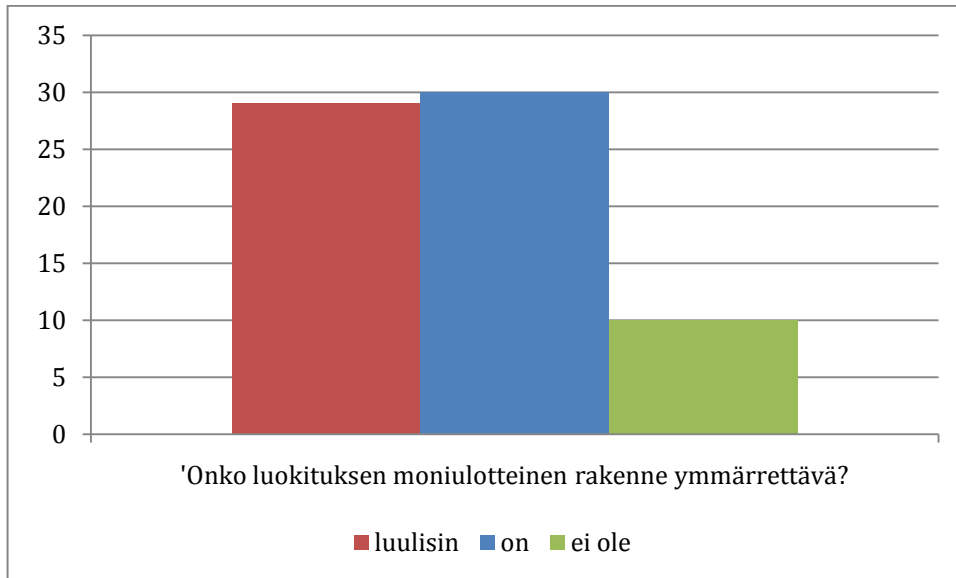
Kuva 5: Työpajaan osallistuneiden taustaorganisaatiot.

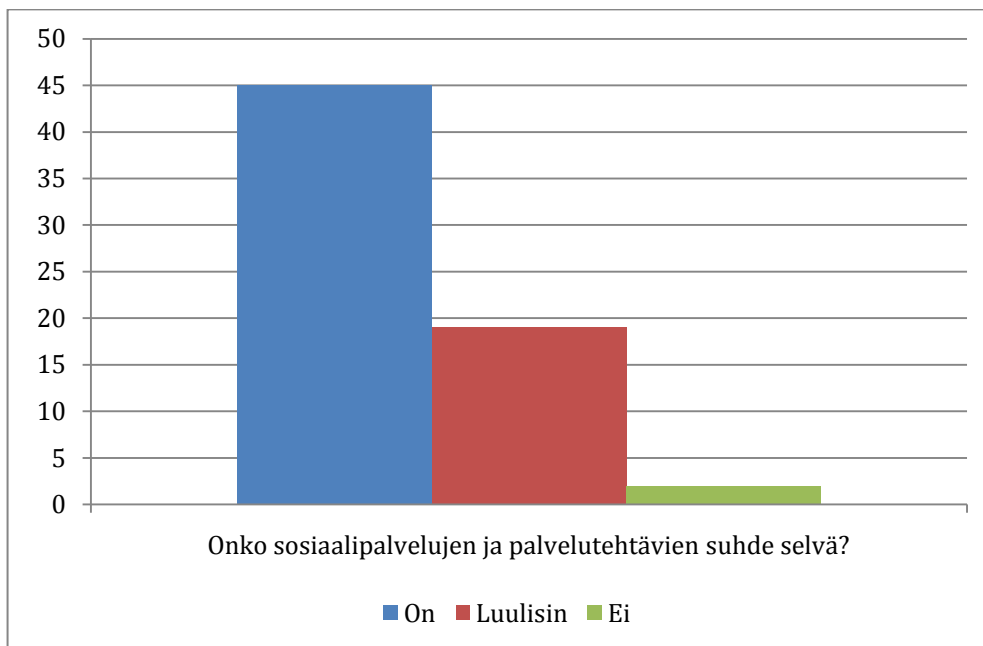
Kuva 6: Työpajaan osallistuneiden keskeisin työtehtävä.

Kuva 7: Luokittelun toimivuus ja kattavuus.

Kuva 8: Moniulotteisen rakenteen ymmärrettävyys.

Kuva 9: Sosiaalipalvelujen ja palvelutehtävien välinen suhde.

Työpajan jälkeen sosiaalipalvelujen luokitusta on tarkennettu sekä sisällöllisesti että rakenteellisesti. Luokitusten välisiä suhteita on täsmennetty ja erityisesti toteutustapa -luokituksen käyttötarkoitusta kuvattu tarkemmin. Myös sosiaalipalvelut sisältävää luokitusta on tarkennettu ja se käytettiin myös lausuntokierroksella keväällä 2011. Kevään lausuntokierroksella koko luokitusta koskevaa palautetta saatiin yli 40 taholta, jotka sisälsivät runsaasti yksityiskohtaista palautetta. Palautteen perusteella luokitus on saanut nykyisen muotonsa.

6.3 Eteva-kuntayhtymän palvelutuotteiden ja sosiaalipalvelujen luokituksen yhteensovittaminen

Tiina Peltonen, projektipäällikkö, Eteva-kuntayhtymä.

Eteva kuntayhtymä syntyi 1.1.2009, jolloin Pääjärven kuntayhtymä yhdistyi Uudenmaan erityispalvelut -kuntayhtymään. Etevan omistaa 49 eteläsuomalaista kuntaa ja huolehtii noin 3000 vammaisen, pääasiassa kehitysvammaisen ja henkilön asumis-, työ-, päivätoiminta, asiantuntija- ja kommunikaatiopalveluista. Eteva kuntayhtymässä käytetään sopimusohjaus-menetelmää palvelujen järjestämisessä ja Etevan palvelut on tuotteistettu ja kunnilla on käytössään palvelutuoteluettelo Etevan tarjoamista palveluista.

Etevassa on meneillään projekti, jossa kuntayhtymän palvelutuotteistusta on tarkoitus muuttaa siten, että sosiaalipalvelujen luokitus tulee huomioiduksi ja näkyväksi palvelutuoteluettelossa. Etevan palvelutuotteistusta kehitetään jatkuvasti ja nyt muutoksessa on tavoitteena, että luokitus tulee huomioiduksi ja näkyväksi palvelutuoteluettelossa. Tähän kehittämistarpeeseen on vaikuttanut jäsenkunnilta saatu palaute.

Kun sosiaalipalvelujen luokituksen on tarkoitus olla valtakunnallisesti hyväksytty ja yhteneväinen tapa jäsentää sosiaalipalveluja, Etevassa on ajateltu luokituksen mukaisen jaottelun ottamisen näkyvästi mukaan palvelutuotteistuksen taustalle ja palvelutuoteluettelon rakenteeksi selkeyttävän palvelutuotteistusta ja helpottavan kuntayhteistyötä. Esimerkiksi sopimusohjaus-neuvotteluissa, kun neuvotteluosapuolilla on käytettävissään yhteneväinen tapa luokitella palveluja, luokitus on kuin yhteinen neuvottelukieli.

Työryhmä on alustavasti vertaillut palvelutuotteitaan ja sosiaalipalvelujen luokitusta. Lopputuloksena on syntynyt oheinen taulukko (Taulukko 29). Työtä jatketaan edelleen samanaikaisesti palvelutuotteiden kehittämisen yhteydessä.

Taulukko 30: Eteva-kuntayhtymän palvelutuotteiden yhteensovittaminen sosiaalipalvelujen luokituksen kanssa.

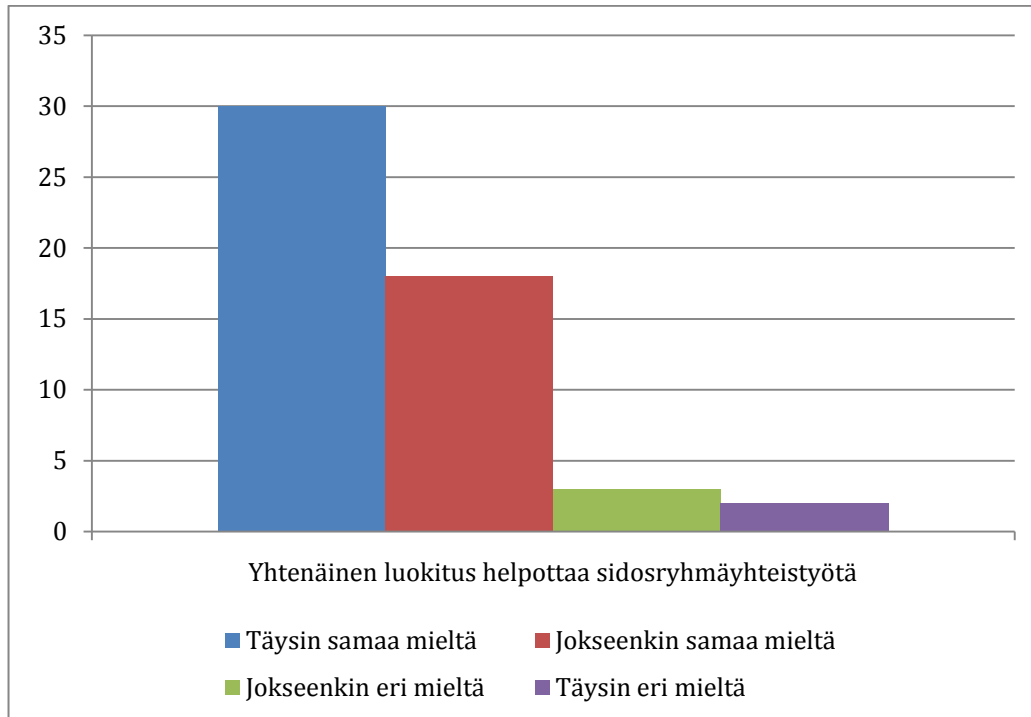
Eteva vs. Sosiaalipalvelujen luokitus			
	päivitetty 27.9.2011		
	Vastaavuus sosiaalipalvelujen luokituksessa		
ETEVAN PALVELUTUOTE	PALVELUTEHTÄVÄ	SOSIAALIPALVELU	TOTEUTUSTAPA
Asumispalvelut			
Itsenäistä asumista tukeva palvelu, taso 1	Kehitysvammaisten erityishuolto	osavuorokautinen palveluasuminen	
	Omaishoidon tuki	osavuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	osavuorokautinen palveluasuminen	
	Vammaispalvelut	osavuorokautinen palveluasuminen	
Itsenäistä asumista tukeva palvelu, taso 2	Kehitysvammaisten erityishuolto	osavuorokautinen palveluasuminen	
	Omaishoidon tuki	osavuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	osavuorokautinen palveluasuminen	
	Vammaispalvelut	osavuorokautinen palveluasuminen	
Itsenäistä asumista tukeva palvelu, taso 3	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palveluasuminen	

	Omaishoidon tuki	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Itsenäistä asumista tukeva palvelu, taso 4	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Omaishoidon tuki	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Itsenäistä asumista tukeva palvelu, taso 5	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Omaishoidon tuki	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Lasten ja nuorten asumispalvelu	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Omaishoidon tuki	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Lastensuojelu	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	Lastensuojelun sijais- tai jälkihuolto
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Nuorten ja muiden itsenäistymässä olevien asumista tukeva palvelu	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Lastensuojelu	Tukiasuminen	lastensuojelun jälki- huolto
	Omaishoidon tuki	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Vaativa itsenäistä asumista tukeva palvelu	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Erityisen vaativaa itsenäistä asumista tukeva palvelu	Kehitysvammaisten erityishuolto	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Omaishoidon tuki	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
	Vammaispalvelut	ympäri vuorokautinen palvelu- asuminen	
Senioritoiminta asumispalveluissa	Kehitysvammaisten erityishuolto	Päivätoiminta	
	Omaishoidon tuki	Päivätoiminta	
	Vammaispalvelut	Päivätoiminta	
Määräaikainen lisätuen tarve asumispalveluissa	Kehitysvammaisten erityishuolto	osavuorokautinen palveluasuminen	
	Omaishoidon tuki	osavuorokautinen palveluasuminen	
	Vammaispalvelut	osavuorokautinen palveluasuminen	
Tuettu asuminen	Kehitysvammaisten erityishuolto	Tukiasuminen	
	Omaishoidon tuki	Tukiasuminen	
	Päihdehuolto	Tukiasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	Tukiasuminen	
	Vammaispalvelut	Tukiasuminen	
Parkkihoito	Kehitysvammaisten erityishuolto	osavuorokautinen palveluasuminen, myös laitoshoido (osavuorokautinen)	

	Omaishoidon tuki	osavuorokautinen palveluasuminen, myös laitoshoido (osavuorokautinen)	
	Vammaispalvelut	osavuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	osavuorokautinen palveluasuminen, myös laitoshoido (osavuorokautinen)	
Perhehoito			
Vaativa perhehoito	Kehitysvammaisten erityishuolto	perhehoito	
	SHL:n mukaiset palvelut	perhehoito	
	Lastensuojelu	perhehoito	Lastensuojelun sijais- huolto
Erittäin vaativa perhehoito	Kehitysvammaisten erityishuolto	perhehoito	
	SHL:n mukaiset palvelut	perhehoito	
	Lastensuojelu	perhehoito	Lastensuojelun sijais- huolto
Työ- ja päivätoimintapalvelut			
Työtoiminta	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukeminen	työtoiminta	
Avotyö ja tuettu työllistyminen	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukeminen	työllistymistä tukeva toiminta	
Kuntouttava työtoiminta ja työhönvalmennus	Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukeminen	työllistymistä tukeva toiminta, työhön valmennus	
Päivätoiminta	Omaishoidon tuki	Päivätoiminta	
	Vammaispalvelut	Päivätoiminta	
Vaativa työ- ja päivätoiminta	Omaishoidon tuki	Päivätoiminta	
	Vammaispalvelut	Päivätoiminta	
	Kehitysvammaisten erityishuolto	Päivätoiminta	
Erityisen vaativa työ- ja päivätoiminta	Vammaispalvelut	Päivätoiminta	
	Kehitysvammaisten erityishuolto	Päivätoiminta	
Koululaisten ja opiskelijoiden päivätoiminta	Vammaispalvelut	Päivätoiminta	
	Kehitysvammaisten erityishuolto	Päivätoiminta	
Asiantuntijapalvelut			
Suppea arviointi ja tutkimus (asiantuntija)	asiakas määrittää	sosiaalityö	
Suppea arviointi ja tutkimus (työryhmä)	asiakas määrittää	sosiaalityö	
Laaja arviointi ja tutkimus (asiantuntija)	asiakas määrittää	sosiaalityö	
Laaja arviointi ja tutkimus (työryhmä)	asiakas määrittää	sosiaalityö	
Erillinen lausunto	<i>ei sisälly varsinaisesti sosiaalipalvelujen luokitukseseen, arvioiden antaminen kuuluu osaksi sosiaalityötä</i>		
Suppea neuvonta ja ohjaus (asiantuntija)	<i>ei tiedossa</i>	sopeutumisvalmennus	
Suppea neuvonta ja ohjaus (työryhmä)	<i>ei tiedossa</i>	sopeutumisvalmennus	
Asiakkaan tukeminen arjessa	Vammaispalvelut	kuntoutusohjaus	
	Kehitysvammaisten erityishuolto	kuntoutusohjaus	
Yksilöllinen terapia-/hoitojakso	<i>ei tiedossa</i>	terapiapalvelu	
Terapeuttinen ryhmätoiminta	<i>ei tiedossa</i>	vertaistukitoiminta, sopeutumisvalmennus	
Ohjattu ryhmätoiminta ja muu sopeutumisvalmennus	Kehitysvammaisten erityishuolto	Kuntoutusohjaus, sopeutumisvalmennus, vertaistukitoiminta	
	Vammaispalvelut	Kuntoutusohjaus, sopeutumisvalmennus, vertaistukitoiminta	

Yhteisön suppea ohjaus	<i>ei sisälly sosiaalipalvelujen luokitukseen</i>		
Yhteisön prosessiohjaus	<i>ei sisälly sosiaalipalvelujen luokitukseen</i>		
Koulutus, opintopiiri tai tapahtuma 3-4 tuntia	<i>ei sisälly sosiaalipalvelujen luokitukseen</i>		
Koulutus, opintopiiri tai tapahtuma koko päivä	<i>ei sisälly sosiaalipalvelujen luokitukseen</i>		
Muu toiminta	<i>ei sisälly sosiaalipalvelujen luokitukseen</i>		
Hothat-tukikeskuspalvelut			
Kriisi-/intensivijakso	Kehitysvammaisten erityishuolto	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun avo-, sijais- tai jälkihuolto
	Lastensuojelu	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	Vammaispalvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
Tutkimusjakso	Kehitysvammaisten erityishuolto	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun avo-, sijais- tai jälkihuolto
	Lastensuojelu	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	Vammaispalvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
Pitkäkestoinen kuntoutusjakso, perustaso	Kehitysvammaisten erityishuolto	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun avo-, sijais- tai jälkihuolto
	Lastensuojelu	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
Pitkäkestoinen kuntoutusjakso, vaativa taso	Kehitysvammaisten erityishuolto	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun avo-, sijais- tai jälkihuolto
	Lastensuojelu	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	SHL:n mukaiset palvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
Perhepalvelukeskuksen palvelutuotteet			
Lasten ja nuorten asumispalvelut	Lastensuojelu	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	lastensuojelun sijais- tai jälkihuolto
	Vammaispalvelut	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
	Kehitysvammaisten erityishuolto	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	
Omaan elämään valmennus	Kehitysvammaisten erityishuolto	Asumisvalmennus	jälkihuolto
	Lastensuojelu	Tukiasuminen	
	Vammaispalvelut	Asumisvalmennus	
Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut			
<i>Eivät sisälly sosiaalipalvelujen luokitukseen</i>			
Asioimistulkkauksen välitys			
Opiskelutulkkauksen välitys			
Kommunikaatio-opetuksen välitys			

Sosiaalipalvelujen luokituksen työpajassa saatiin samansuuntaista palautetta, kuin Eteva kokee hyötывnsä kansallisesta luokituksesta. Kuva 10 esittää työpajaan osallistuneiden näkemykset luokitus hyödyistä sidosryhmäyhteistyön tukena.

Kuva 10: Yhtenäisen luokituksen merkitys sidosryhmäyhteistyössä.

6.4 Helsingin sosiaaliviraston palveluluokituksen ja sosiaalipalvelujen luokituksen yhteensovittaminen

Anna Väinälä, tietohuollon asiantuntija, Helsingin sosiaaliviraston tietohallintopalvelut

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston palvelukokonaisuuksien sisältöjen kuvaamista ja tietovarantojen jäsentämistä varten on kehitetty viraston oma palveluluokitus, joka on tarjonnut lähes 20 vuoden ajan monipuolisen työvälineen tiedon hallinnalle. Luokitus tukee virastossa kerättävien tietojen hallintaa ja koordinointia, ja sen avulla saadaan yhtenäiset tiedot johtamisen, suunnittelun, seurannan, raportoinnin ja kehittämistyön käyttöön. Palveluluokitus rakentuu asiakasryhmien (12 sektoria) ja palvelujen (15 palvelumuotoa ja 64 alapalvelumuotoa) rinnakkaisista, ristiintaulukoitavista luokituksista. Luokitus pohjautuu sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuollon asiakas- ja erillislakeihin sekä sosiaaliviraston omiin palveluihin.

Ulkoisen toimintaympäristön muutokset, kuten kuntalaisten palvelutarpeet, lainsäädäntö ja taloudellinen tilanne yhdessä sosiaaliviraston sisäisten organisatoristen ja palvelujen rakenteen ja asiakasprosessien muutosten kanssa synnyttävät jatkuvasti uusia tietotarpeita. Sosiaalipalvelujen luokittelun ja jäsentämisen tarvetta lisäävät osaltaan myös strategisten, kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta mittaavien tietotarpeiden lisääntyminen. Samanaikaisesti sosiaalipalveluiden moninaistuminen asettaa haasteita luokitusrakenteelle uusien palvelujen ylittäessä perinteisiä sisällöllisiä ja organisatorisia rajoja. Moninaisten tietotarpeiden määrittämisestä onkin tullut palveluluokituksen yhä keskeisempi haaste, jotta se pystyy tulevaisuudessa tukemaan viraston palvelutehtävien ja strategioiden toteuttamista yhtenäisen tiedon tuotannon avulla.

Yhteistyö kansallisen sosiaalipalvelujen luokitustyön kanssa on tukenut Helsingin sosiaaliviraston luokituksen kehittämistä ja tarjonnut vertailukohteen kansalliselle sosiaalipalvelujen luokittelulle. Sosiaalipalvelujen luokituksella mahdollistetaan kansallisesti palvelujen parempi vertailtavuus, joka helpottaa tilastojen, talousseurannan, kustannuslaskennan ja vaikuttavuus-analyysien tekoa ja analysointia. Palveluiden yhdenmukainen määrittelemineen auttaa palveluiden antajia ja käyttäjiä hahmottamaan palvelukokonaisuuksia ja niiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Luokitusten käytöllä on osaltaan vaikutusta myös palvelujen yhdenmukaisempaan järjestämiseen ja saamiseen sosiaalitoimen johdon, henkilöstön ja asiakkaiden kannalta.

Sosiaaliviraston palveluluokituksen ja sosiaalipalvelujen luokituksen yhteensovittamistyö on kesken ja sitä tullaan jatkamaan vuonna 2012, kunhan sosiaalipalvelujen luokitus on hyväksytty koodistopalvelussa julkaistavaksi. Alustava palveluiden yhteensovittaminen on kuitenkin esitetty taulukossa 30. Lisätietoa Helsingin sosiaaliviraston palveluluokituksesta ja sen kehittämistyöstä artikkelissa Sosiaalipalvelujen luokittelu –case Helsingin sosiaalivirasto (Väinälä 2010).

Taulukko 31: Helsingin sosiaaliviraston palveluluokituksen ja sosiaalipalvelujen luokituksen sosiaalipalveluiden yhteensovittaminen

Helsingin sosiaaliviraston palveluluokitus	Sosiaalipalvelujen luokitus	Huomautukset
SOSIAALI- JA TUKITYÖ		
sosiaalityöntekijän työ	sosiaalityö	sisältää sosiaalipalvelujen luokituksesta myös mm. adoptioneuvontapalvelun, isyyden selvittämispalvelun, lapsen huollon ja tapaamisoikeuden selvittämisen
muu asiakastyö	palveluneuvonta, asiakas- ja resurssiohjaus	
tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta	tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta	
ryhmä- ja yhteistyö	vertaistukitoiminta	Helsingissä asiakkaat anonyymejä palvelun käyttäjiä
sosiaaliohjaus	sosiaaliohjaus	
HOITO- JA TERAPIAPALVELUT		
neuvolatoiminta	kasvatus- ja perheneuvontapalvelu, kuntoutusohjaus	
polikliininen toiminta	päihdehuollon polikliininen palvelu	
korvaushoito	korvaushoito	
KOTIPALVELU		
lapsiperheiden kotipalvelu	kodinhoitoapu	
PÄIVÄHOITO		
päiväkotihoido	päiväkotihoido	
vuorohoido	päiväkotihoido, perhepäivähoito	
esiopetus	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>	
perhepäivähoito	perhepäivähoito	
ryhmäperhepäivähoito	perhepäivähoito	
LEIKKITOIMINTA		
leikkipuistotoiminta	avoin varhaiskasvatustoiminta	
kerhotoiminta	avoin varhaiskasvatustoiminta	
koululaisten iltapäivätoiminta	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>	
PÄIVÄTOIMINTA		
päivätoiminta	päivätoiminta	
palvelukeskustoiminta	päivätoiminta	
muu päivätoiminta	päivätoiminta	
avokuntoutus	päihdekuntoutus	
TYÖHÖN KUNTOUTUS- JA		

TYÖLLISTÄMISPALVELUT

tuettu työ	työllistymistä tukeva toiminta
työtoiminta	työtoiminta
työhön ohjauspalvelu	työhönvalmennus
työllistymistä tukeva toiminta	työllistymistä tukeva toiminta
kuntouttava työtoiminta	kuntouttava työtoiminta
tukityö työllistämisaroin	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>

ASUMISPALVELUT

itsenäinen asuminen	asumisen järjestäminen
tukiasuminen	tukiasuminen
palveluasuminen	osavuorokautinen tai ympäri- vuorokautinen palveluasuminen
ohjattu asuminen	osavuorokautinen palveluasumi- minen
autettu asuminen	ympärivuorokautinen palvelu- asuminen
muu asumisen tuki	tilapäisasumispalvelu
mielenterveysasiakkaiden asuminen	tukiasuminen, palveluasuminen

LAITOSPALVELU

osavuorokausihoito	laitoshoido	
laitospalvelu	laitoshoido	Sis. Helsingin luokituksessa laitoksen sosiaalityön, ja mm. katkaisu- ja vieroitushoito laitoksessa
laitoksen avopalvelu	perhetyö, sosiaaliohjaus	

PERHEHOITO

perhehoito	perhehoito
------------	------------

MUUT SOSIAALIPALVELUT

kuljetuspalvelu/VpL	kuljetuspalvelu	
muu vammaispalvelu	kuntoutusohjaus, sopeutumis- valmennus, saattajapalvelu	
kuljetuspalvelu/ShL	kuljetuspalvelu	
lomatoiminta	loma- ja virkistystoiminta	
harrastustoiminta	harrastus- ja kerhotoiminta	
muu sosiaalipalvelu	mm. perheasioiden sovittelu- palvelu	Sisältää Helsingin luokituksessa monenlaista toimintaa, kuten vammaisten lyhytaikashoidon järjestämisen, nuorten ehkäisevän päihdetyön ja erityislapsen hoito- avun

TALOUDELLINEN TUKI

yksityisen palvelun tuki	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>
lasten kotihoidon tuki	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>
omaishoidon tuki	taloudellisen tuen palvelu
henkilökohtainen apu	henkilökohtainen apu
apuvälineet ja laitteet	taloudellisen tuen palvelu
asunnon muutostyö	asunnon muutostyö
muu taloudellinen tuki	taloudellisen tuen palvelu
sosiaalinen luotto	sosiaalisen luoton tuen palvelu

TOIMEENTULOTURVA

ehkäisevä toimeentulotuki	taloudellisen tuen palvelu	
perustoimeentulotuki	taloudellisen tuen palvelu	
täydentävä toimeentulotuki	taloudellisen tuen palvelu	
elatustuki	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>	käytössä ainoastaan elatustukaisioiden tulojen kirjaami- seksi
työmarkkinatuki	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>	

PALVELUJEN TUKITOIMINTA

kehittämis- ja koulutuspalvelut	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>
hallintopalvelut	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>
muu tukitoiminta	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>

MUUT PALVELUT

kotouttamispalvelut	sosiaaliohjaus ja sosiaalityö	
talous- ja velkaneuvonta	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>	
eläkeselvitystoiminta	sosiaalityö	
sovittelutoiminta	<i>ei huomioitu luokituksessa</i>	sisältää Helsingissä rikos- ja riita-asioiden sovittelu

7 Sosiaalipalvelujen luokituksen kehittämistarpeet

Tikesos-hankkeen saaman palautteen perusteella sosiaalipalvelujen luokitukselle on ollut selvästi tarvetta sosiaalihuollon kentällä. Luokitus on kiinnostanut yhteistyötahoja ja sen etenemisestä ja valmistumisesta on oltu yhteydessä useaan kertaan hankkeeseen. Sosiaalipalvelujen luokituksen versio 1.0. julkaistaan hankkeen verkkosivuilla lokakuussa 2011 ja se on THL:n koodistopalvelu käsittelyssä marraskuussa. Sosiaalipalvelujen luokitus on jo ollut yhdessä koodistopalvelukäsittelyssä ja toiveena on, että se saataisiin mahdollisimman pian vietyä ensin testi ja myöhemmin tuotantopalvelimelle.

Sosiaalipalvelujen luokituksen käyttöä ja soveltamismahdollisuuksia tullaan kehittämään ja arvioimaan myöhemmin, koska toistaiseksi sosiaalipalvelujen luokituksen käytöstä ei ole arviointitietoa. Esimerkiksi Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymässä ja Länsi- ja Keski-Uudellamaalla on aloitettu palveluprosessien ja asiakastietojen yhtenäistämiskokeiluja, jotka molemmat nojautuvat Tikesos-määrittelyyn ja erityisesti Sosiaalipalvelujen luokitukseen mukaisiin prosesseihin. Arviointi ja käyttökokemustietoa näiltä alueilta kerätään työn edetessä ja niistä raportoidaan osana Tikesos-hankkeessa tuotettavia aineistoja.

Sosiaalipalvelujen luokituksen sisältöön toivotaan edelleen palautetta. Palautteen perusteella voidaan tehdä jatkokehittämistarpeita koskeva suunnitelma luokituksen kehittämiseksi. Toistaiseksi tunnistettuja kehittämistarpeita ovat vanhusten palvelujen voimakkaampi huomioiminen luokituksessa. Myös toteutustapa-luokituksen laajentamiselle on esitetty toiveita, erityisesti tilastotuotannon monipuolistamiseksi.

Tikesos-hankkeen päättyessä vuoden 2011 lopussa kaikki Tikesos-työ siirtyy THL:n Tietosaston Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon operatiivisen ohjauksen yksikön eli OPE-Rin vastuulle. Sosiaalipalvelujen luokituksen ylläpidosta tulee huolehtimaan asiantuntijaryhmä, mikäli se pääsee koodistopalvelimelle.

8 Lähteet

Hilmo (2010) Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon hoitoilmoitus 2011. Määrittelyt ja ohjeistus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luokitukset, termistöt ja tilasto-ohjeet 5/2010. Saatavilla <http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/hilmo/HILMOohje2011.pdf>

Kärki, Jarmo (2007) Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokitukset. Sosiaalityöntekijän asiakaskohtainen toimintoluokitus ja asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokitus versiot 1.0. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Oppaita ja luokituksia 2007:2. Saatavilla <http://sty.stakes.fi/NR/rdonlyres/B2332DEE-8632-4B32-8148-C1F4431ABD62/16295/Asiakaskohtaisensosiaality%C3%B6luokituksetteos.pdf>

Lehmuskoski Antero & Kuusisto-Niemi Sirpa 2008. Sosiaalialan sanasto asiakastietojärjestelmiä varten. Sosiaalialan tietoteknologiahanke. Stakes, Raportteja 30/2008.

Koodistopalvelu 2011. Terveysosiaalityön nimikkeistö 2007, kuvaus. Saatavilla <http://91.202.112.135/codeserverTES/classification-action.do?action=find&key=781>

Lehmuskoski, Antero & Kuusisto-Niemi, Sirpa 2008. Sosiaalialan sanasto asiakastietojärjestelmää varten. Raportteja 30/2008. Helsinki: Stakes. Saatavilla <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R30-2008-VERKKO.pdf>

Ojala, Matti & Nurmi-Koikkalainen, Päivi 2009. Palveluluokitus 2008. Terveysalan palvelut. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luokitukset, termistöt ja tilasto-ohjeet 1/2009. Saatavilla <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/2f971a27-d342-4334-8cec-c957d3c34f74>

Sosiaalipalvelujen luokituksen sanasto 2011. Jäppinen Anu, Kortelainen Pekka, Kärki Jarmo, Laaksonen Maarit, Lehmuskoski Antero, Väinälä Anna, Väyrynen Riikka, Suhonen Mari & Suhonen Sirpa. Sosiaalialan tietoteknologiahanke, STM. Versio 23.9.2011. Ei julkaistu oppaan laatimishetkellä.

Väinälä Anna 2010. Sosiaalipalvelujen luokittelu – case Helsingin sosiaalivirasto. Teoksessa Pohjola Anneli, Kääriäinen Aino ja Kuusisto-Niemi Sirpa (toim.) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. PK-Kustannus, 79–110.

Lakilähteet:

Asetus terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä 1.9.1989/774.

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759.

Avoliittolaki. 13.6.1929/234.

Elatustukilaki. 29.8.2008/580.

Elatusturvalaki. 7.8.1998/671.

Hallintolaki. 6.6.2003/434.

Isyyslaki. 5.9.1975/700.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. 23.6.1977/519.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. 2.3.2001/189.

Laki lapseksiottamisesta. 8.2.1985/153.

Laki lapsen elatuksesta. 5.9.1975/704.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 8.4.1983/361.

Laki lasten päivähoidosta. 36/1973.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. 9.4.1999/493.

Laki omaishoidon tuesta. 2.12.2005/937.

Laki sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tilastotoimesta 1.6.2001/409

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812.

Laki sosiaalisesta luototuksesta. 20.12.2002/1133.

Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta 31.10.2008/668.

Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekisteristä 9.6.1989/556.

Laki toimeentulotuesta. 30.12.1997/1412.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 3.4.1987/380.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

Päihdehuoltolaki. 17.1.1986/41.

Sosiaalihuoltoasetus. 29.6.1983/607.

Sosiaalihuoltolaki. 17.9.1982/710.